

**ანგარიში
საქართველოს მთავრობას
წამებისა და არაადამიანური ან ღირსების შემლახველი მოპყრობისა
თუ დასჯის პრევენციის ევროპული კომიტეტის (წაკ) საქართველოში
ვიზიტის შესახებ**

19-23 ნოემბერი, 2012

საქართველოს მთავრობამ ითხოვა ანგარიშისა და მასზე პასუხის გამოქვეყნება. მთავრობის პასუხი მოცემულია CPT/Inf (2013) 19 დოკუმენტში.

2013 წლის 31 ივლისი, სტრასბურგი

ნპკ-ს ანგარიშის გადაცემის წერილი.....	279
I. შესავალი.....	279
ა. ვიზიტის თარიღები, კონტექსტი და დელეგაციის შემადგენლობა.....	279
ბ. დელეგაციის მიერ ჩატარებული კონსულტაციები და მიღებული თანამშრომლობა.....	280
II. ვიზიტის დროს აღმოჩენილი ფაქტები და შეთავაზებული ქმედებები.....	280
ა. პატიმართა სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის საქმეების გამოძიება.....	280
ბ. ღონისძიებები, რომლებიც გაეღენას ახდენს საქართველოს სასჯელაღსრულების სისტემაზე.....	284
გ. ნპკ-ს დელეგაციის მიერ შეფასებული სიტუაცია სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში, სადაც განხორციელდა ვიზიტები.....	286
1. წინასწარი შენიშვნები.....	286
2. არასათანადო მოპყრობა.....	287
3. პატიმრობის პირობები.....	288
4. ჯანდაცვა.....	290
ა. შესავალი.....	290
ბ. ციხის ჯანდაცვის სამსახურის როლი არასათანადო მოპყრობის პრევენციის კუთხით.....	290
გ. ციხის ჯანდაცვის სამსახურის სხვა ასპექტები.....	292
5. ნპკ-ს მანდატთან დაკავშირებული სხვა საკითხები.....	293
დანართი I:	
ნპკ-ს რეკომენდაციების ჩამონათვალი, კომენტარები და ინფორმაციის მოთხოვნა.....	296
დანართი II:	
ეროვნული ხელისუფლების იმ ორგანოების ჩამონათვალი, რომლებთანაც ნპკ-ს დელეგაციას ჰქონდა კონსულტაციები.....	299

ნაკ-ს ანგარიშის გადაცემის წერილი

ბატონი გიგი ხოჯევანიშვილი
სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული
დახმარების საკითხთა სამინისტროს
საერთაშორისო ურთიერთობების დეპარტამენტის უფროსი
ალექსანდრე ყაზბეგის 42
2013 წლის 21 მარტი, სტრასბურგი

ბატონო გიგი,
წამებისა და არაადამიანური ან ღირსების შემლახველი მოპყრობისა თუ დასჯის პრევენციის ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლის 1 პარაგრაფის შესაბამისად, თანდართული ანგარიში საქართველოს მთავრობისათვის, რომელიც შეადგინა წამების, არაადამიანური ან ღირსების შემლახველი მოპყრობისა თუ დასჯის საწინააღმდეგო ევროპულმა კომიტეტმა (შემდგომში: **ნაკ**), 2012 წლის 19-23 ნოემბერს საქართველოში განხორციელებული ვიზიტის შემდეგ. კომიტეტმა ანგარიში მიიღო მე-80 სხდომაზე, რომელიც ჩატარდა 2013 წლის 8-14 მარტს.

კომიტეტის მიერ შემუშავებული სხვადასხვა რეკომენდაციები, კომენტარები და ინფორმაციის მიწოდებაზე მოთხოვნები ჩამოყალიბებულია I დანართში. რაც შეეხება უფრო კონკრეტულად კომიტეტის რეკომენდაციებს, კონვენციის მე-10 მუხლის გათვალისწინებით, კომიტეტი სთხოვს საქართველოს მთავრობას, **სამი თვის განმავლობაში** მიაწოდოს პასუხი რეკომენდაციების შესაბამისად განხორციელებულ ყველა ღონისძიებების შესახებ. კომიტეტი იმედოვნებს, რომ საქართველოს მთავრობისათვის შესაძლებელი იქნება, აღნიშნულ პასუხში მოიცვას წინამდებარე ანგარიშში ჩამოყალიბებულ კომენტარებზე მთავრობის მხრიდან განხორციელებული რეაგირების შესახებ ინფორმაცია, ისევე როგორც პასუხი მოთხოვნილ ინფორმაციაზე.

პასუხის ქართულ ენაზე გადაგზავნის შემთხვევაში, კომიტეტი გთხოვთ, რომ მას თან ახლდეს ინგლისურენოვანი ან ფრანგულენოვანი თარგმანი.

თქვენს განკარგულებაში ვარ, თუ რაიმე შეკითხვა გექნებათ კომიტეტის ვიზიტის ანგარიშთან ან შემდგომ პროცედურებთან დაკავშირებით.

პატივისცემით,

ლატიფ ჰუსეინოვი
წამებისა და არაადამიანური ან ღირსების
შემლახველი მოპყრობისა თუ დასჯის საწინააღმდეგო
ევროპული კომიტეტის პრეზიდენტი

I. შესავალი

ა. ვიზიტის თარიღები და კონტექსტი და დელეგაციის შემადგენლობა

1. წამებისა და არაადამიანური, დამამცირებელი მოპყრობის ან დასჯის აღკვეთის ევროპული კონვენციის მე-7 მუხლის შესაბამისად (შემდგომში ხსენებული, როგორც „კონვენცია“), კომიტეტის დელეგაცია საქართველოს ეწვია 2012 წლის 19-23 ნოემბერს.¹⁴⁹ ვიზიტი იყო ერთ-ერთი, რომელიც კომიტეტმა განახორციელა „საჭირო გარემოებებიდან გამომდინარე“ (იხ. კონვენციის მე-7 მუხლი, 1 პარაგრაფი).

2. 2012 წლის 18 სექტემბერს, საჯარო სივრცეში განთავსდა ვიდეომასალა, რომელიც შეიცავს თბილისის (გლდანი) სასჯელალსრულების 8 დანესებულების პატიმართა არასათანადო მოპყრობის (მათ შორის სექსუალური ძალადობის) ამსახველ სცენებს.¹⁵⁰

2012 წლის 19 სექტემბრის განცხადებაში, საქართველოს პრეზიდენტმა ხაზი გაუსვა, რომ „ისინი, ვინც ორგანიზება გაუკეთა, ჩაიდინა და დაუშვა ამ დანაშაულების ჩადენა, დაისჯებიან სასტიკად“ და რომ ამგვარი ქცევა არ იქნება შეწყნარებული. კომიტეტი მიესალმება უმაღლეს პოლიტიკურ დონეზე გაკეთებულ ამგვარ განცხადებას.

იმავე დღეს, საქართველოს პროკურატურამ განაცხადა, რომ დაიწყო გამოძიება გლდანის თანამშრომელთა მიერ პატიმართა არასათანადო მოპყრობის ფაქტებზე სისხლის სამართლის კოდექსის 144³ მუხლის (წამება) და 144³ მუხლის (დამამცირებელი ან არაადამიანური მოპყრობა) მიხედვით, და რომ თბილისის სასჯელალსრულების 8 დანესებულების 10-ზე მეტ თანამშრომელს უკვე წაყენა ბრალი აღნიშნული მუხლების შესაბამისად. პროკურატურის განცხადების თანახმად, გამოძიება მიმდინარეობდა ექვმიტანილთა გამოვლენის მიზნით.

3. 2012 წლის 20 სექტემბერს, კომიტეტის პროცედურული წესების¹⁵¹ 28-ე მუხლის 1 პუნქტის შესაბამისად, **ნაკ**-მ გაუგზავნა წერილი საქართველოს ხელისუფლებას. კომიტეტმა გამოხა-

149 ნაკ-ს საქართველოში ადრე განახორციელა ოთხი პერიოდული ვიზიტი (2001 წლის მაისში; 2003 წლის ნოემბერში/2004 წლის მაისში; 2007 წლის მარტში/აპრილში და 2010 წლის თებერვალში), ისევე როგორც აფხაზეთში, საქართველო 2009 წლის აპრილში/მაისში. ანგარიშების აღნიშნული ვიზიტების თაობაზე და საქართველოს ხელისუფლების პასუხები ხელმისაწვდომია კომიტეტის ვებსაიტზე (<http://www.cpt.coe.int>).
150 იხილეთ, მაგალითად, www.civil.ge/eng/article.php?id=25220.
151 აღნიშნული დებულების გამოყენება სახელმწიფოსათვის ცხადყოფს, რომ ნაკ განიხილავს ვიზიტის განხორციელების საკითხს.

ტა ღრმა შეშფოთება აღნიშნულ ვიდეო მასალასთან დაკავშირებით, ამ კონტექსტში მოიხსენია, რომ 2010 წლის საქართველოში ვიზიტის შესახებ ანგარიში კომიტეტმა საქართველოს ხელისუფლების ყურადღება მიაპყრო იმ დარღვევებზე, რომლებიც მათ მიიღეს თბილისის (გლდანი) სასჯელაღსრულების 8 დაწესებულების პატიმართა არასათანადო მოპყრობის შესახებ და რეკომენდაციები მისცა მას, რომ განხორციელებულიყო სათანადო ღონისძიებები, რომლებიც უზრუნველყოფდა გლდანის სასჯელაღსრულების დაწესებულების თანამშრომელთა მხრიდან უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებლობასა და ამგვარი ქმედებების ჩაუდენლობას.¹⁵²

2012 წლის 27 სექტემბრისათვის **ნაკ**-მ მოითხოვა გლდანის სასჯელაღსრულების დაწესებულების თანამშრომელთა მიერ ჩადენილი, არასათანადო მოპყრობის ხსენებულ საქმეებთან დაკავშირებით, წინასწარი გამოძიების შედეგების შესახებ ინფორმაციის მიღება, მათ შორის, სასამართლო ექსპერტიზის მოხსენების ასლები. კომიტეტმა ასევე მოითხოვა სრული ანგარიშის მიწოდება თბილისის 8 ან სასჯელაღსრულების სხვა დაწესებულებაში მსგავსი დარღვევების განმეორების პრევენციის მიზნით, სხვა განხორციელებული ან გათვალისწინებული ღონისძიებების შესახებ.

4. **ნაკ**-ს წერილზე საქართველოს მთავრობის პასუხი მიღებულ იქნა 2012 წლის 27 სექტემბერს. საქართველოს მთავრობამ ასევე გამოიყენა ეს შესაძლებლობა მიენვია კომიტეტი საქართველოს პენიტენციურ სისტემაში არსებული ვითარების შესახებ უმაღლეს დონეზე სასაუბროდ. 2012 წლის 5 ოქტომბრის წერილით, **ნაკ**-მ მიიღო მონვევა; მაგრამ, დაამატა, რომ იმ დროისათვის არსებული პოლიტიკური სიტუაციის ფონზე,¹⁵³ უმაღლესი დონის მოლაპარაკებების გამართვის თარიღების შეთანხმებამდე უმჯობესი იქნებოდა მოცდა.

5. 2012 წლის 5 ნოემბერს საქართველოს ხელისუფლებისათვის გაგზავნილი წერილით, კომიტეტმა აცნობა მას თავისი განზრახვის შესახებ, განახორციელოს საქართველოში ვიზიტი 2012 წლის 19 ნოემბერს. ვიზიტი დაიწყო საქართველოს ხელისუფლებასთან (ხელისუფლების წევრებთან მოლაპარაკებებით) უმაღლესი დონის მოლაპარაკებებით. მოლაპარაკებების მიზანს წარმოადგენდა მე-2 პარაგრაფში აღნიშნული გამოძიების მიმდინარეობის (მსვლელობის) საკითხისა (საკითხთა) და სხვა დამატებითი ზომების განხილვა, რომლებიც მიზნად ისახავს ინსტიტუტებში (დაწესებულებებში) არასათანადო მოპყრობის ფაქტების პრევენციას. გარდა ამისა, **ნაკ**-ს წარმომადგენლებმა მოისმინეს (მიიღეს) ინფორმაცია ახალი მთავრობის გეგმების შესახებ, რომელიც დაკავშირებულია ციხის სისტემის რეფორმასა და ზოგადად სისხლის სამართლის სისტემის რეფორმასთან.

უმაღლესი მოლაპარაკებების შემდეგ, კომიტეტის დელეგაციამ განიხილა გლდანის 8 სასჯელაღსრულების დაწესებულებასა და ქუთაისის 2 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში მომხდარი არასათანადო მოპყრობის ფაქტები.¹⁵⁴

6. ვიზიტი განახორციელეს **ნაკ**-ს შემდეგმა წევრებმა:

- ლატიფ ჰუსეინოვი, **ნაკ**-ს პრეზიდენტი (დელეგაციის ხელმძღვანელი)
- ჰარიტინი დიპლა, **ნაკ**-ს პირველი ვიცე-პრეზიდენტი
- ჯორჯ ალემპიევიჩი
- კელსო დას ნევეს მანატა
- მარჟენა კსელ
- ანა რაქუ

დელეგაციას თან ახლდა **ნაკ**-სამდივნოს განყოფილების ხელმძღვანელი ბ-ნი ბორის ვოდსი.

დელეგაციის ტექნიკურ დახმარებას უწევდნენ:

- ლალი დუგლას-ჰემილტონი (თარჯიმანი)
- თამრიკო მიქაძე (თარჯიმანი)
- მარა ნაქაძე (თარჯიმანი)

ბ. დელეგაციის მიერ ჩატარებული კონსულტაციები და მიღებული თანამშრომლობა

7. უმაღლესი დონის მოლაპარაკებების ფარგლებში, **ნაკ**-ს დელეგაციამ ჩაატარა კონსულტა-

152 იხილეთ CPT/Inf (2010) 27-ის 49-ე და 50-ე პარაგრაფები.

153 საპარლამენტო არჩევნების შედეგების შემდეგ, რომელიც ჩატარდა 2012 წლის 1 ოქტომბერს, ახალი მთავრობა კვლავ ყალიბდება.

154 იხილეთ მე-17 პარაგრაფი.

ციები იუსტიციის მინისტრთან, ქალბატონ თეა წულუკიანთან, სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა მინისტრთან, ბატონ სოზარ სუბართან და საქართველოს მთავარ პროკურორთან, ბატონ არჩილ კბილაშვილთან.

გარდა ამისა, დელეგაციამ დისკუსია გამართა სახალხო დამცველის მოვალეობის შემსრულებელთან, ქალბატონ ტატა ხუნწარასთან, სახალხო დამცველის ოფისის სპეციალური პრევენციული ჯგუფის წევრებთან.¹⁵⁵ ასევე, დელეგაციამ ცალკე შეხვედრები გამართა ეკა ბესელიასა და ჩიორა თაქთაქიძევილთან, საქართველოს პარლამენტის ადამიანის უფლებათა და სამოქალაქო ინტეგრაციის კომიტეტის თავმჯდომარესა და თავმჯდომარის მოადგილესთან.

ნაკ მადლიერია აღნიშნული პირების მიერ დელეგაციისათვის დათმობილი დროისა და შეხვედრების კონსტრუქციულად გაცვლისათვის.

იმ პირთა სრული სია, რომლებთანაც ჩატარდა კონსულტაციები ვიზიტის განმავლობაში მოცემულია ანგარიშის II დანართში.

8. ვიზიტის განმავლობაში მიღებული თანამშრომლობა - ადგილობრივი ხელისუფლებისგან და გლდანის 8 სასჯელაღსრულების დაწესებულებისა და ქუთაისის 2 სასჯელაღსრულების დაწესებულების მენეჯმენტისა და თანამშრომლებისგან იყო მაღალი სტანდარტის. კონვენციის დებულებათა შესაბამისად, დელეგაციას ჰქონდა დაუყოვნებელი წვდომა ადგილებთან, რომლებსაც ეწვივნენ და შესაძლებლობა განცალკევებით ესაუბრათ თავისუფლებათა კვებით პირებთან. გარდა ამისა, დელეგაციას ჰქონდა წვდომა ყველა საჭირო დოკუმენტთან.

განსაკუთრებული მადლობა გიგი ხოჯევანიშვილს, სასჯელაღსრულების, პრობაციის და იურიდიულ საკითხთა სამინისტროს საერთაშორისო ურთიერთობების დეპარტამენტის უფროსს, **ნაკ**-ს ლიაიზონი ოფიცერს.

9. როგორც კომიტეტმა ცხადყო წარსულში, თანამშრომლობის პრინციპი ლიმიტირებული არ არის გადადგმული ნაბიჯებით, რომელიც მიზნად ისახავს დავალება გაუადვილოს ვიზიტის განმახორციელებელ დელეგაციას. ის ასევე მოითხოვს, რომ კომიტეტის რეკომენდაციების საპასუხოდ განხორციელდეს ქმედითი ღონისძიებები. ამ თვალსაზრისით, კომიტეტი გამოთქვამს მწუხარებას და აღნიშნავს, რომ 2010 წლის ვიზიტის შემდეგ შემუშავებული რამდენიმე მნიშვნელოვანი რეკომენდაცია საქართველოს ციხის სისტემასთან დაკავშირებით (კერძოდ, რეკომენდაციები, რომლებიც ეხება გადატვირთულობას, ციხეში მყოფ პირთათვის ღონისძიებათა პროგრამასა და ციხის ჯანდაცვის სამსახურს) დარჩა განუხორციელებელი.

მაღალი დონის მოლაპარაკებების ფარგლებში, რომელიც გაიმართა ვიზიტის დროს, საქართველოს ხელისუფლებამ წარმოადგინა ინფორმაცია მთელი რიგი ამბიციური ღონისძიებების შესახებ, რომლებიც მიზნად ისახავს ციხის გადატვირთულობის პრობლემის აღმოფხვრას.¹⁵⁶ თუმცა, ღონისძიებებმა ასევე უნდა გადაჭრას ორი სხვა ზემოაღნიშნული საკითხი, წინამდებარე ანგარიშში მოცემული რეკომენდაციების გათვალისწინებით.

II. ვიზიტის დროს აღმოჩენილი ფაქტები და შეთავაზებული ქმედებები

ა. პატიმართა სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის საქმეთა გამოძიება

10. როგორც უკვე აღინიშნა, ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი ამ დროებითი ვიზიტის განხორციელებისა და, განსაკუთრებით, უმაღლესი დონის მოლაპარაკებების წარმოებისა, **ნაკ**-სთვის იყო მოეპოვებინა განახლებული ინფორმაცია გამოძიების შესახებ იმ საქმეების თაობაზე, რომელიც მოიცავს პატიმართა სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის ფაქტებს, რომელიც დაიწყო მე-2 პარაგრაფში აღნიშნული ვიდეომასალის გამოქვეყნების შემდეგ. აღნიშნული წარმოადგენდა ბატონ არჩილ კბილაშვილთან კომიტეტის წარმომადგენლების შეხვედრის მთავარ საგანს.

11. ბატონმა კბილაშვილმა შეხვედრა დაიწყო იმის ხაზგასმით, რომ 2012 წლის 31 ოქტომბერს მისი დანიშვნის შემდეგ, მან მოუწოდა ყველა პირს, რომელიც თავს მიიჩნევდა 2012 წლის 1 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნებამდე ჩადენილი დანაშაულის მსხვერპლად, წარედგინა საჩივარი საქართველოს მთავარ პროკურატურაში. **ნაკ**-ს წარმომადგენლებთან შეხვედრის დროისათვის (2012 წლის 19 ნოემბერი), მიღებული იყო დაახლოებით 3000 ამგვარი საჩივარი, აქედან 50%-ზე მეტი თვალნათლივ ეხებოდა პატიმართა სავარაუდო არასათანადო მოპყრობას (განსაკუთრებით გლდანის და ქუთაისის სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში). ბატონმა კბილაშვილმა დაამატა, რომ მის ოფისში მიმდინარე მნიშვნელოვანი საკადრო ცვლილებებიდან გამომდინარე,¹⁵⁷ აღნიშნული საჩივრების განხილვას სავარაუდოდ დაჭირდებოდა გარკვეული დრო. **ნაკ**-ს სურს ინფორმირებული იყოს აღნიშნული საჩივრების გამოძიების მიმდინარეობის თაობაზე, რამდენადც ისინი დაკავშირებულია თავისუფლებათა კვებითი პირების სავარაუდო არასათანადო მოპყრობასთან. კომიტეტს ასევე სურს დროულად იყოს ინფორმირებული ნებისმიერი ოციალური დაწყებული გამოძიების შედეგების თაობაზე, მათ შორის გამოყენებული სისხლის სამართლებრივი და/ან დისციპლინური სანქციების შესახებ.

¹⁵⁵ რომელიც ასრულებს ეროვნული პრევენციული მექანიზმის ფუნქციას OPCAT-ის შესაბამისად.

¹⁵⁶ ვიზიტის დროს, საქართველოში დაფიქსირდა ევროპაში მე-2 პატიმართა რაოდენობის უმაღლესი მაჩვენებელი (473 პატიმარი იყო 100,000 ეროვნულ მოსახლეზე). 2012 წლის ოქტომბრის მონაცემები, წყარო: ციხის კვლევების საერთაშორისო ცენტრი, www.prisonstudies.org/info/worldbrief/wpb-country.php?country=122.

¹⁵⁷ უმაღლესი დონის მოლაპარაკებების დროს, მთავარი პროკურატურის თბილისის სათავო ოფისში დასაქმებული იყო 14 გამომძიებელი და სხვა 43 რეგიონებში. გეგმა იყო დროის მოკლე მონაკვეთში თბილისში სამუშაოდ მოეწვიათ კიდევ 11 გამომძიებელი და დამატებით 10 გამომძიებელი სამუშაო ვადაში (ისე რომ სათავო ოფისში მომუშავე გამომძიებლის რაოდენობას მიეღწია) 35-მდე).

12. უფრო კონკრეტულად, გლდანის სასჯელალსრულების დაწესებულებაში პატიმართა სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის გამოძიებასთან დაკავშირებით, ბატონმა კბილაშვილმა დაადასტურა, რომ გამოძიება მიმდინარეობს და 12 პირი, რომლებიც დაკავებულ იქნენ გამოძიებასთან დაკავშირებით (მათ შორის, გლდანის სასჯელალსრულების დაწესებულების ყოფილი დირექტორი და სასჯელალსრულების დეპარტამენტის სხვა მაღალი თანამდებობის პირები) ყველაინ რჩობოდნენ პატიმრობაში.¹⁵⁸ როგორც მან აღნიშნა, დადგინდა, რომ გლდანის სასჯელალსრულების დაწესებულების თანამშრომელთა მხრიდან პატიმართა არასათანადო მოპყრობის ფაქტები წარმოადგენდა „ყოველდღიურ, სისტემატურ პრაქტიკას“. ყველაჩართული პირი-თანამშრომლები ისევე, როგორც პატიმრები უკვე გამოკითხულნი იყვნენ და ყველამ დაადასტურა ეს მტკიცება. გავრცელებული ინფორმაციით, აღნიშნული არასათანადო მოპყრობის ფაქტების მიზანი იყო პატიმართა მორჩილების მოპოვება ციხის ადმინისტრაციასთან მიმართებით და მათთან თანამშრომლობის სარწმუნოება, ისევე როგორც პატიმართა არაფორმალური ძალოვანი სტრუქტურების რაიმე გავლენის განადგურება. ბატონმა კბილაშვილმა განაცხადა, რომ არასათანადო მოპყრობის ფაქტების უმრავლესობას ადგილი ჰქონდა სასჯელალსრულების დაწესებულებაში შესვლიდან ცოტა ხანში (როგორც წესი იმ დღეს, როცა პატიმარი „კარანტინის“ საკნიდან გადადიოდა ჩვეულებრივ სამყოფელში) და 40 წლამდე ასაკის პატიმრები წარმოადგენდნენ განსაკუთრებით მონყვლად კატეგორიას.

13. შეგროვებულ მტკიცებულებებთან დაკავშირებით, **ნაკ**-ს წარმომადგენლებს ბატონმა კბილაშვილმა აცნობა, რომ მისი სამსახურის განზრახვა არ იყო დაეყრდნოს მხოლოდ მონმეთა ჩვენებებს და ბრალდებულის განცხადებებს. კომიტეტის წარმომადგენლებთან მის შეხვედრამდე ცხრა სასამართლო ექსპერტიზის მოხსენებაზე გაკეთდა მოთხოვნა. ერთმა სავარაუდო მსხვერპლმა უარი თქვა სასამართლო სამედცილო შემოწმების გავლაზე, ერთი სასამართლო სამედციონო დასკვნა უკვე იყო შედგენილი, ხოლო შვიდი იყო მომზადების პროცესში. **ნაკ**-ს სურს, რომ უზრუნველყონ რვავე სასამართლო ექსპერტიზის მოხსენების ასლებით უახლოეს შესაძლო ვადაში.

14. **ნაკ**-ს წარმომადგენლებს შესთავაზეს შესაძლებლობა, განეხილათ აღნიშნული გამოძიებების მიმდინარეობა უშუალოდ იმ უფროს გამოძიებლებთან, რომლებიც მუშაობენ ამ საკითხებზე. მათ აცნობეს **ნაკ**-ს წევრებს, რომ გლდანის საქმესთან დაკავშირებული მასალები სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დამხარების საკითხთა სამინისტროს სასჯელალსრულების დეპარტამენტიდან გადაიგზავნა მთავარ პროკურატურაში 2012 წლის სექტემბრის ბოლოს. აღნიშნული მასალების მიხედვით გლდანის სასჯელალსრულების დაწესებულების თანამშრომლები, მათ შორის ბატონი ვლადიმერ ბედუკაძე,¹⁵⁹ აწამებდნენ და სასტიკად არასათანადოდ ეპყრობოდნენ პატიმრებს.

რაც შეეხება თავად ვიდეომასალებს, გამოძიებლებმა ხაზი გაუსვეს, რომ მათი შეხედულებით იქ იყო საში კატეგორიის ვიდეოები. ვიდეომასალის ერთი ნაწილი ეხებოდა არასათანადო მოპყრობის ფაქტებს, რომელსაც გავრცელებული ინფორმაციის თანახმად, ადგილი ჰქონდა 2011 წლის განმავლობაში. მეორე ნაწილმა (დათარიღებული 2012 წლის აგვისტომდე), სავარაუდოდ, აჩვენა პატიმართა არასათანადო მოპყრობის ფაქტები ე.წ. „კარანტინის დამლის“¹⁶⁰ დროს, რომლის დროსაც ითქვა, რომ სასჯელალსრულების დაწესებულების მაღალი თანამდებობის პირები იყვნენ წარმომადგენლი. მესამე ნაწილი გავრცელებული ინფორმაციით შედგენილია წინა ხელისუფლების მიერ, მას შემდეგ რაც შეიტყვეს მეორე კატეგორიის ვიდეო კადრების არსებობის შესახებ. როგორც გამოძიებლებმა აღნიშნეს, მესამე კატეგორიის ვიდეო კადრების მიზანი (რომელიც ასევე გავრცელებული ინფორმაციით შეიცავდა პატიმართა არასათანადო მოპყრობის სცენებს) იყო შეექმნა შთაბეჭდილება, რომ არასათანადო მოპყრობა წარმოადგენდა იზოლირებულ ინციდენტს, სწრაფად გამოვლენილსა და სათანადოდ გადაჭრილს წინა ხელისუფლების მიერ.¹⁶¹

ეს იყო „გაყალბებული“ კადრები, რომელიც გავრცელებული ინფორმაციით 2012 წლის 18 სექტემბერს გამოქვეყნდა შინაგან საქმეთა სამინისტროს ოფიციალურ ვებ-გვერდზე, მეორე კატეგორიის კადრებამდე რამდენიმე საათით ადრე, გავრცელებული ინფორმაციით ბატონი ბედუკაძისგან წარმომოხილი,¹⁶² გავრცელებულ იქნა ორი სატელევიზიო არხის მეშვეობით (მაესტრო და მე-9 არხი). 2012 წლის 18 სექტემბრის განცხადებაში შინაგან საქმეთა მინისტრმა განაცხადა, რომ არასათანადო მოპყრობის ფაქტებს ადგილი ჰქონდა თამაზ თამაზაშვილის ნაქეზებისა და გადახდის საფუძველზე¹⁶³ (რომელიც შემდეგ იხდიდა სასჯელს გლდანის სასჯელალსრულების დაწესებულებაში იარაღის უკანონო ტარებისათვის), ქართული ციხის სისტემისა და ზოგადად ხელისუ-

158 მხედველობაშია მე-13 პირი, რომელმაც მოახერხა ქვეყნის დატოვება და ბრალი წაეყენა დაუსწრებლად, იხილეთ მე-14 პარაგრაფი ქვემოთ.

159 2012 წლის 18 სექტემბერს გამოქვეყნებული ვიდეომასალის ავტორი.

160 ესე იგი ყოველკვირეული პრეცედურა ახალად შემოსულ პატიმრის „კარანტინიდან“ ჩვეულებრივ სამყოფელში გადასვლისას.

161 2012 წლის 21 დეკემბერს, მთავარმა პროკურატურამ გავრცელა განცხადება, რომლის მიხედვითაც ხსენებული „გაყალბებული“ კადრები საჯარო გახდა მაშინდელი ოუსტიციის მინისტრის ზურაბ ადიეშვილის (რომელმაც საქართველო დატოვა 2012 წლის 1 ოქტომბრის არჩევნების შემდეგ მალევე) ბრძანების საფუძველზე. ბატონ ადიეშვილს ბრალი წაეყენა მაშინდელი სასჯელალსრულების დეპარტამენტის ხელმძღვანელისათვის ბრძანების მიცემისათვის ორგანიზება მოუხდინა პატიმართა ცემისა და მათი გადაღების. 2012 წლის 29 დეკემბერს, დაუსწრებლად აღძრა სისხლის სამართლის საქმე ბატონ ადიეშვილის წინააღმდეგ „პატიმართა არაადამიანური მოპყრობის ორგანიზებასთან“, უფლებამოსილების გადაჭარბებასთან, არასათანადო მოპყრობასთან, დანაშაულის პროვოკაციასა და მტკიცებულებების გაყალბებასთან დაკავშირებით. ბატონი ადიეშვილი ამჟამად არის საერთაშორისო დაკავების ორდერის სუბიექტი.

162 ბატონი ვლადიმერ ბედუკაძე დაბრუნდა საქართველოში 2013 წლის იანვარში; თავდაპირველად ის იქნა დაპატიმრებული, ხოლო შემდეგ გაათავისუფლეს გიროთი.

163 ბატონი თამაზაშვილი იყო კახეთის რეგიონში ყოფილი პოლიციის უფროსი, და ბატონ ირაკლი ღარიბაშვილის სიმამრი, ამჟამინდელი შინაგან საქმეთა მინისტრი და შემდეგ ბატონ ზვიზინა ივანიშვილის ახლო კომპანიონი (ოპოზიციური კოალიცია ქართული ოცნების ლიდერი და ამჟამინდელი პრემიერ-მინისტრი).

ფლების დისკრედიტაციის მიზნით საპარლამენტო არჩევნების ტურამდე.

15. საქმეში უშუალოდ ჩართულმა გამომძიებლებმა **ნპპ**-ს წარმომადგენლებს აცნობეს, რომ ახალი მთავარი პროკურორის დანიშვნამდე (2012 წლის 31 ოქტომბერი), გლდანის საქმის საგამომძიებო მოქმედებები ფოკუსირებული იყო სასჯელალსრულების დაწესებულების ოფიცერთა დაპატიმრებასა და დაკითხვაზე, რომლებიც ჩანდნენ „გაყალბებულ“ ვიდეომასალებში. გარდა ამისა, მაესტრო TV-სა და მე-9 არხის მიერ მეორე კატეგორიის კადრების გამოქვეყნების შემდეგ, მალალი რანგის თანამდებობის პირები, რომლებიც ფიგურირებდნენ ვიდეოში დააპატიმრეს, დაკითხეს და ბრალი წაუყენეს. სხვა საგამომძიებო მოქმედებები, რომელიც წინ უსწრებდა ბატონი კბილაშვილის მთავარ პროკურორად დანიშვნას, მოიცავდა: არასათანადო მოპყრობის სავარაუდო მსხვერპლების (პატიმართა) დაკითხვა, ყველა ვიდეო კადრის შემოწმება, ხუთი სასამართლო სამედიცინო დასკვნის მოთხოვნა, ისევე როგორც სასამართლო ხმის მოთხოვნა („ფონოსკოპური ექსპერტიზა“).

16. ბატონი კბილაშვილის დანიშვნის შემდეგ (და საქმის უფროსი გამომძიებლებისათვის გადაცემის შემდეგ, 2012 წლის 5 ნოემბერი), გამომძიებლის ფოკუსი შეიცვალა. იმ ქმედებებზე დამატებით, რომელიც მიზნად ისახავდა გლდანის სასჯელალსრულების დაწესებულებაში პატიმართა სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის ფაქტების გამოვლენას, საგამომძიებო გუნდმა თავისი ყურადღება გაამახვილა საქართველოს სასჯელალსრულების დაწესებულებებში არასათანადო მოპყრობის პრობლემის „სისტემურ“ ხასიათზე და წინა ხელისუფლების მიერ ვიდეო მასალის „გაყალბებაზე“.

შედეგად, 2012 წლის 5 ნოემბრის შემდეგ განხორციელებული აქტიური საგამომძიებო ქმედებები არსებითად შედეგობდა ოთხი სასჯელალსრულების დეპარტამენტის მალალი თანამდებობის პირთა დაკითხვისგან, რომლებსაც ბრალად ედებოდათ ვიდეო კადრების გაყალბება, და მცდელობებისაგან იდენტიფიცირება მომხდარიყო დამატებითი პირებისა მეორე კატეგორიის ვიდეომასალაში (ფონოსკოპური და სახის ექსპერტიზის მეშვეობით). სხვა მცდელობები მიმართული იყო დაედგინათ ხსენებული თანამდებობის პირები ჩართულები იყვნენ თუ არა სხვა უკანონო ქმედებებში, მასშტაბურობის და სისტემატურობის დამტკიცების მიზნით.

ერთმა უფროსმა გამომძიებელმა აღნიშნა, რომ გლდანის საქმესთან დაკავშირებული სისხლის სამართლის გამოძიებათქმის დასრულებულია. მოსალოდნელი იყო, რომ საბრალდებო ოქმები დაკავშირებული ვიდეო კადრების ცალკეულ ეპიზოდთან სასამართლოს წარედგინებოდა 2013 წლის იანვრის პირველ ნახევარში, მაშინ როცა გამოძიება პატიმართა სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის სისტემურ ხასიათზე და მალალი თანამდებობის პირთა პასუხისმგებლობასთან დაკავშირებით გაგრძელდებოდა შემდეგ. **ნპპ**-ს სურს მიიღოს განახლებული ინფორმაცია, რომელიც შეეხება გლდანის სასჯელალსრულების დაწესებულების პატიმართა სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის ფაქტების გამოძიებაზე (როგორც ნაჩვენებია 2012 წლის 18 სექტემბერს გამოქვეყნებულ ვიდეო კადრებში), ისევე როგორც გამოძიების სხვა ასპექტებზე.

17. ბატონ კბილაშვილთან და პასუხისმგებელ უფროს გამომძიებლებთან შეხვედრის დროს, **ნპპ**-ს წარმომადგენლები ასევე დაინტერესდნენ სახელმწიფო გამოძიებით იმ ინციდენტთან დაკავშირებით, რომელსაც ამკარად ადგილი ჰქონდა ქუთაისის N2 სასჯელალსრულების დაწესებულებაში.¹⁶⁴ **ნპპ**-ს თანამოსაუბრეებმა დააასტურეს ინფორმაცია (უკვე მოცული 2012 წლის 27 სექტემბრის წერილში), რომ დაკავებულ იქნენ და სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹ (ნამება) და 144³ მუხლების (არაადამიანური და დამამძიმებელი მოპყრობა) შესაბამისად ბრალი წაყენდათ ზემოხსენებული დაწესებულების თანამშრომელთა ოთხ უმაღლეს წევრს (მათ შორის ყოფილ დირექტორს). თუმცა, ვინაიდან საქმის გამოძიებას აწარმოებდა დასავლეთ საქართველოს პროკურატურა, პასუხისმგებელ უფროს გამომძიებლებს არ ჰქონდათ შესაძლებლობა კომიტეტის წარმომადგენლები უზრუნველყოთ რაიმე სახის დეტალური ინფორმაციით (გარდა დადასტურებისა, რომ 2012 წლის 27 სექტემბრიდან სხვა დამატებით პირებს არ წარედგინათ ბრალი ამ საქმესთან დაკავშირებით).

ნპპ-ს სურს მიიღოს განახლებული ინფორმაცია აღნიშნულ საქმესთან დაკავშირებით (მათ შორის ფაქტების შეჯამება და იმ დროისათვის განხორციელებული ყველა საგამომძიებო მოქმედებების შესახებ, ისევე როგორც დროულად გამოძიებისა და სხვა სისხლის სამართლებრივი ან დისციპლინური სანქციების შესახებ ინფორმაცია.

18. უფრო ზოგადი შენიშვნის სახით, კომიტეტს არ შეუძლია გაექცეს შთაბეჭდილებას, რომ 2012 წლის 5 ნოემბრიდან, გლდანის მოვლენების გამოძიებაზე პასუხისმგებლის შეცვლის შემდეგ, კომპეტენტური სისხლის სამართლებრივი დევნის განმახორციელებელი ორგანო უფრო მეტად ფოკუსირებულია პატიმართა არასათანადო მოპყრობის „სისტემატური“ ხასიათის თეზისის და ვიდეო კადრების „გაყალბების“ მტკიცებაზე (და, შესაბამისად, ყოფილი მალაღრიზანების სისხლის სამართლებრივ პასუხისმგებლობაზე), ვიდრე პირველად დაადგინოს მოხდა თუ არა და თუ მოხდა, რა კონკრეტულ ფიზიკურ არასათანადო მოპყრობის ფაქტებს ჰქონდა რეალურად ადგილი გლდანის სასჯელალსრულების დაწესებულებაში. **ნპპ** მიესალმება საქართველოს ხელისუფლების მხრიდან ამ საკითხზე ყურადღების გამახვილებას.

19. ბატონმა კბილაშვილმა ხაზგასმით აღნიშნა, რომ საქართველოს ხელისუფლების მიზანია მიიღოს მაქსიმალურად გამჭვირვალე დამოკიდებულება და ჰქონდეს კომუნიკაცია საჯარო და სამოქალაქო საზოგადოებასთან აღნიშნული გამოძიების დროს.

164 მოხსენიებული წაკითხვის საქართველოს ხელისუფლების წერილში, დათარიღებული 2012 წლის 27 სექტემბრით.

ამ კონტექსტში, აღსანიშნავია, რომ 2012 წლის 24 სექტემბერს, ქართული არასამთავრობო ორგანიზაციების გარკვეულმა ჯგუფმა¹⁶⁵ გააკეთა ერთობლივი განცხადება, რომელშიც მათ შორის საქართველოს ხელისუფლებას მოუწოდებდა დაენიშნათ ერთი უფროსი პროკურორი – მთავარი პროკურატურიდან, რომელიც პასუხისმგებელი იქნებოდა პატიმართა სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის ფაქტების გამოძიებაზე. ამგვარ პროკურორს, რომელიც ისარგებლებდა „საზოგადოების მაღალი ნდობით“, ეფექტური გამოძიების სანარმოებლად მის განკარგულებაში გადაეცემოდა ყველა საჭირო იურიდიული, ადამიანური და ტექნიკური რესურსი. არასამთავრობო ორგანიზაციების განცხადებაში იყო ასევე შეთავაზება, რომ სამოქალაქო საზოგადოებას უნდა მისცემოდა შესაძლებლობა წარედგინათ კანდიდატურა აღნიშნულ პოზიციაზე.

უფრო მეტიც, „გამოძიების პროცესში, ისევე როგორც მონიტორინგში საზოგადოების მაღალ დონეზე ჩართულობის უზრუნველსაყოფად“, არასამთავრობო ორგანიზაციებმა მთავარ პროკურატურას შესთავაზეს საბჭოს შექმნა, რომელიც დაკომპლექტებული იქნებოდა შესაბამისი პროფესიონალებით - იურისტებით, ექიმებითა და ფსიქოლოგებით. საბჭოს წევრები ანარმოებდნენ პატიმართა გამოკითხვებს საქართველოს მასშტაბით, შეეგროვებდნენ და უზრუნველყოფდნენ მტკიცებულებათა წარდგენას პროკურორისთვის და მეთვალყურეობას გაუწევდნენ მთელი გამოძიების პროცესს. გარდა ამისა, ორგანიზაციებმა რეკომენდაცია მისცეს პროკურატურას, რომ საზოგადოება მუდმივად და აქტიურად ყოფილიყო ინფორმირებული გამოძიებასთან დაკავშირებით.¹⁶⁶

ნაკ-ს სურს მიიღოს არასამთავრობო ორგანიზაციების აღნიშნულ შეთავაზებაზე საქართველოს ხელისუფლების შენიშვნები.

ბ. ღონისძიებები, რომლებიც გავლენას ახდენს საქართველოს სასჯელაღსრულების სისტემაზე

20. როგორც მე-5 პარაგრაფში აღინიშნა, 2012 წლის საქართველოში დროებითმა ვიზიტმა ნაკ-ს მისცა შესაძლებლობა გაცნობოდა ახალი კომპეტენტური ხელისუფლების გეგმებს სასჯელაღსრულების სისტემასთან დაკავშირებით. აღნიშნული ინფორმაციის მონოდება უზრუნველყო საქართველოს იუსტიციის მინისტრმა, ქალბატონმა თეა წულუკიანმა, სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა მინისტრმა, ბატონმა სოზარ სუბარმა, ისევე როგორც საქართველოს პარლამენტის ადამიანის უფლებათა კომიტეტის თავმჯდომარემ, ქალბატონმა ეკა ბესელიამ.

21. საქართველოს ახალი ხელისუფლების ერთ-ერთ აღიარებულ პრიორიტეტს წარმოადგენდა ფართომასშტაბიანი ამნისტია. ეს ძირითადად გამართლებული იყო ქვეყანაში არსებული პატიმართა დიდი რაოდენობით¹⁶⁷ ისევე როგორც სასჯელაღსრულების სისტემაში არსებული პირობებით, რომელშიც სასჯელს იხდიდნენ პატიმრები და რომელიც, ახალი მთავრობის თვალსაზრისით, უტოლდებოდა არაადამიანურ და დამამცირებელ მოპყრობას.

საქართველოს პარლამენტის ადამიანის უფლებათა კომიტეტის საკანონმდებლო ინიციატივასა და შემდგომ უწყებათაშორის კონსულტაციებს მოჰყვა 2012 წლის 21 დეკემბერს საქართველოს პარლამენტის მიერ ამნისტიის აქტის მიღება, რომელიც ძალაში შევიდა 2013 წლის 12 იანვარს. აქტი ითვალისწინებს რამდენიმე ფორმის ამნისტიას, როგორებიცაა გათავისუფლება, სასჯელის განახევრება ან შემცირება ერთი მესამედით ან ერთი მეოთხედით (დანაშაულის კატეგორიისა და პატიმრის ქცემის მიხედვით). ამნისტია ეხება იმ პირებს, რომლებმაც დანაშაული ჩაიდინეს 2012 წლის 2 ოქტომბრამდე. სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიულ საკითხთა სამინისტროს გაანგარიშების მიხედვით, ამნისტია შეეხებოდა ერთჯერადად ან სხვა 17,000 პირს.¹⁶⁸

22. ეჭვგარეშეა, რომ ამნისტიის აქტს (სხვა ღონისძიებებთან ერთად, როგორებიცაა საპრეზიდენტო შეწყალება და პირობით გათავისუფლება) უკვე ჰქონდა ძალიან დადებითი გავლენა საქართველოს პენიტენციურ სისტემაზე, მიაღწია რა პატიმართა რაოდენობის მნიშვნელოვან შემცირებას. მაგრამ, ნაკ-ს არ შეუძლია მიესაღმოს ამგვარ თამამ ღონისძიებებს, რომელიც გამართლებული იყო სერიოზული დონის ციხის გადატვირთულობის მოტივით. აღნიშნულის გათვალისწინებით, ცხადია, რომ სასჯელაღსრულების დაწესებულებათა გადატვირთულობისა და პატიმართა რაოდენობის ზრდის პრობლემა არ შეიძლება გადაჭრილ იქნას ყოვლისმომცველი და მტკიცე გზით, ასეთი განსაკუთრებული ზომების გამოყენების მეშვეობით.

სიჩქარეს, რომლითაც განხორციელდა ამნისტია და გათავისუფლებისათვის მოუშზადებლობას, შესაბამისი მხარდამჭერი სტრუქტურების ნაკლებობასთან ერთად, განსაკუთრებით იმ პირებისათვის, რომლებსაც აქვთ ნარკოტიკებთან დაკავშირებული პრობლემები, თან ახლავს რისკი, დროის მოკლე მონაკვეთში გათავისუფლებულ პირთა დიდი რაოდენობით უკან ციხეში დაბრუნებისა.¹⁶⁹

165 მათ შორის საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველო, გლობალური ინიციატივა ფსიქიატრიკაში - თბილისი, კონსტიტუციის 42-ე მუხლი, სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება, ციხის საერთაშორისო რეფორმა, ფონდი დია საზოგადოება საქართველო, წამების მსხვერპლთა ფსიქოსოციალური და სამედიცინო რეაბილიტაციის ცენტრი, ემპათია, ადამიანის უფლებათა პრიორიტეტი და ადამიანის უფლებათა ცენტრი.

166 აღნიშნული შეთავაზებები განვიხილეთ სხვა განცხადებებში, რომელიც გამოიცა 2013 წლის 4 თებერვალს, რომელშიც იგივე არასამთავრობო ორგანიზაციებმა განაცხადეს, რომ „მიუხედავად გამოძიებასთან დაკავშირებით არსებული უწყველოდ მაღალი საზოგადოებრივი ინტერესისა, არ გადაიდა სათანადო ნაბიჯები. გამომძიებლებს არ დაუწყიათ პატიმართა აქტიური დაკითხვები ინფორმაციის შეგროვების მიზნით და საზოგადოება არ არის სათანადოდ ინფორმირებული გამოძიების მიმდინარეობის თაობაზე.

167 როგორც ბატონმა სუბარმა აღნიშნა, 2011 წლის ბოლოსთვის ქართველ პატიმართა რაოდენობამ მიაღწია 25,000-ს. მას შემდეგ რაოდენობა შემცირდა, თუმცა კვლავ რჩება მაღალი მაღალი. წაკ-ს ვიზიტის დროს პატიმართა რიცხი იყო 21,000.

168 2013 წლის 21 თებერვლისთვის, ამნისტიის აქტის თანახმად გათავისუფლებულ იქნა 7,688 პირი, მათ შორის 304 ქალი.

169 მითითება უნდა გაკეთდეს საქართველოს ხელისუფლების განცხადებაზე, რომ არ დაუშვებს ქვეყანაში კრიმინალური სიტუაციის გაუარესებას.

ნაკ-ს სურს გაიმეოროს თავისი შეხედულება, რომ პატიმრების რაოდენობის მდგრადი შემცირების სტრატეგია უნდა მოიცავდეს სხვადასხვა ნაბიჯს, რათა უზრუნველყოფილ იქნას პატიმრობის გამოყენება, როგორც უკანასკნელი ზომა. ეს გულისხმობს, უპირველს ყოვლისა, არასაპატიმრო ღონისძიებების ხაზგასმას სასჯელის დაკისრებამდე და ალტერნატიული საპატიმრო ღონისძიებების ხელშესაზღვდომობას სასამართლო სისტემაში, განსაკუთრებით ნაკლებად სერიოზული საქმეების შემთხვევაში, ნახალისებასთან ერთად გამოყენებულ იქნას ეს არჩევანი. გარდა ამისა, ზომების მიღებამ, რომელთა მიზანია ხელი შეუწყოს თავისუფლებადკვეთილი პირების საზოგადოებაში რეინტეგრაციას, უნდა შეამციროს დანაშაულის განმეორებით ჩადენის რაოდენობა.

23. საქართველოს ხელისუფლებამ აცნობა **ნაკ-ს** დელეგაციას დაგეგმილი ღონისძიებების შესახებ, რომელიც განხორციელების შემთხვევაში, შესაძლოა დაეხმაროს ზემოაღნიშნული მიზნის მიღწევას, რომელიც გულისხმობს პატიმართა რაოდენობის მდგრად შემცირებას.

ერთ-ერთი ასეთი ღონისძიება, ქალბატონი ნულუკიანის განცხადებით, იქნება სისხლის სამართლის კოდექსიდან „შეკრებითობის“ (კუმულატიური) სასჯელის პრინციპის ამოღება, რომელიც შემოღებულ იქნა 2004 წელს და წარმოადგენდა საქართველოს სასჯელალსრულების დაწესებულებათა გადატვირთულობის ერთ-ერთ მიზეზს.¹⁷⁰ იუსტიციის მინისტრის განცხადების თანახმად, დაწესდებოდა სასჯელის შთანთქმის წესი. გარდა ამისა, შესაბამისი ცვლილებები განხორციელდებოდა რეტროაქტიული ეფექტის მისაცემად, რათა აღნიშნული წესი გავრცელებულიყო ყველა პატიმარზე ვინც ამჟამად სასჯელს იხდიდა. შედეგად, ბევრი პატიმარი, განსაკუთრებით ახალგაზრდები გათავისუფლდებოდნენ.

სხვა ინიციატივა, რომლის შესახებაც ისაუბრა ბატონმა სუბარმა, იყო ადრეული პირობითი გადასახლება მქედიანის შეცვლა. წინათ, პირობით გადასახლების საბჭო იკრიბებოდა თვეში ერთხელ, განიხილავდნენ 30-დან 40-მდე განცხადებას. სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დამხარების საკითხთა მინისტრად ბატონი სუბარის დანიშვნის შემდეგ, აღნიშნული საბჭოს ფორმატი შეიცვალა. ამჟამად, საბჭო იკრიბება თვეში ორჯერ და ყოველჯერზე განიხილავს 100-ობით განცხადებას.¹⁷¹

გარდა ამისა, ქალბატონმა ნულუკიანმა განაცხადა თავისი განზრახვის შესახებ გამოსცეს პროკურორებისათვის სახელმძღვანელო, რომელიც უკეთეს მოტივირებას გაუკეთებს მათ მოთხოვნებს. სასამართლოს მიმართ გამოყენებულ იქნას წინასწარი პატიმრობის პრევენციული ზომები და უფრო ხშირად მოთხოვნები გაკეთდეს არასაპატიმრო პრევენციულ ღონისძიებებზე (როგორცაა გირაო და პირადი თავდებობა); მან ასევე დაგეგმა ეთხოვა კომპეტენტური სასამართლო ხელისუფლებისათვის მსგავსი ტიპის სახელმძღვანელოების გამოცემა მოსამართლეთათვის.

ნაკ მიესალმება აღნიშნულ გეგმებს და თხოვს საქართველოს ხელისუფლებას აცნობოს მას აღნიშნულის იმპლემენტაციის თაობაზე. ამ თვალსაზრისით, მითითება უნდა გაკეთდეს 2010 წელს საქართველოში განხორციელებული ვიზიტის შესახებ ანგარიშის 47-ე პარაგრაფზე (CPT/Inf (2010) 27)¹⁷². რეკომენდაცია Rec(2010)1 ევროპის საბჭოს პრობაციის წესებზე, ასევე უნდა იქნას მხედველობაში მიღებული.

24. ციხის შენობასთან/ქონებასთან დაკავშირებით, ბატონმა სუბარმა აცნობა დელეგაციას, რომ ლაითურის სასჯელალსრულების დაწესებულება (ამჟამად მიმდინარეობს რეკონსტრუქცია) გადაკეთდებოდა ზოგადი-რეჟიმის დაწესებულებად, მოკლე და საშუალო ვადით განსათავსებლად და მისი განსაზღვრული მოცულობა შემცირდებოდა 4,300-დან 1,200 ადგილამდე. იმ დროისათვის არ იყო შესაძლებელი თქმა ზუსტად როდის დასრულდებოდა მშენებლობა. სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიულ საკითხთა მინისტრმა ასევე ისაუბრა ღია ტიპის სასჯელალსრულების დაწესებულებების¹⁷³ აშენების გეგმებზე და შერეული ტიპის თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულების შექმნის თაობაზე გლდანში 100 ადგილით. **ნაკ** თხოვს საქართველოს ხელისუფლებას უზრუნველყოს ის დროულად, უფრო დეტალური ინფორმაციით, ამ გეგმების თაობაზე და კერძოდ, მომავალ ლაითურის სასჯელალსრულების დაწესებულების შესახებ (მოცულობა, გეგმა, საქმიანობა, თანამშრომლები, ექსპლოატაციის მოსალოდნელი თარიღი და ა.შ.). გარდა ამისა, ბათუმისა და ზუგდიდის სასჯელალსრულების დაწესებულებებთან მიმართებით 2004 და 2007 წლებში განხორციელებული ვიზიტების¹⁷⁴ შესახებ ანგარიშში გაკეთებული კრიტიკული კომენტარების გათ-

170 აღნიშნული წესი კომიტეტმა გააკრიტიკა 2010 წელს საქართველოში განხორციელებული ვიზიტის შესახებ ანგარიშის 46-ე პარაგრაფში (CPT/Inf (2010) 27).

171 აღნიშნული ცვლილების საილუსტრაციოდ ბატონმა სუბარმა აღნიშნა, რომ მხოლოდ 2012 წლის 25 ოქტომბრიდან 19 ნოემბრამდე პერიოდში 400-მდე პატიმარს მიენიჭა პირობით ვადამდე ადრე გათავისუფლება. გარდა ამისა, იმ პირებს, რომელთა განცხადებებიც უარყოფილ იქნა, ახლა შეუძლიათ გასაჩვიონ პირობით ვადამდე ადრე გათავისუფლების კომისიაში, რომელიც სამინისტროს, სამოქალაქო საზოგადოების, იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს და ადგილობრივი თვითმმართველობის (as in the lower-level Councils) წარმომადგენლების გარდა შედგება პარლამენტის ორი წევრისაგან (ერთი უმრავლესობისაგან; მეორე ოპოზიციისაგან).

172 რეკომენდაცია ითვლება შემდეგნაირად: „წაკომუნიკდეს საქართველოს ხელისუფლებას გააორმაგოს თავისი იმდელი იმპლემენტაციის სასჯელალსრულების დაწესებულებების გადატვირთულობის წინააღმდეგ პოლიტიკის მიღების მეშვეობით, რომელიც მიზნად ისახავს სასჯელალსრულების დაწესებულებაში გაზაფხილ პატიმართა რაოდენობის ლიმიტირებას ან მოდულაციას. ასეთ შემთხვევაში, საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა იხელმძღვანელოს ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის Rec(99)22 რეკომენდაციით, რომელიც ეხება სასჯელალსრულების დაწესებულებათა გადატვირთულობასა და პატიმართა ინფლაციას, Rec(2000)22 რეკომენდაციით საზოგადოებრივი სანქციებისა და ზომების შესახებ ევროპული წესების იმპლემენტაციის გასაუმჯობესებლად, Rec(2003)22 რეკომენდაციით პირობით ვადამდე ადრე გათავისუფლების (შეწყალების) შესახებ და Rec(2006)13 რეკომენდაციით წინასწარი პატიმრობის გამოყენების შესახებ. გარდა ამისა, უნდა განხორციელდეს მცდელობები, რათა უზრუნველყოფილ იქნას მოსამართლეთა და გამომძიებელთა დატრენინგება, პატიმრობის ალტერნატივის გამოყენების ხელშეწყობის მიზნით. ასევე, უფრო მეტად უნდა გამოიყენებოდეს პირობით ვადამდე ადრე გათავისუფლება.“

173 ეს პირველ რიგში მოითხოვს პატიმრობის კოდექსში ცვლილებების შეტანას.

174 იხილეთ CPT/Inf (2005) 12-ის 76-ე და 82-ე პარაგრაფები და CPT/Inf (2007) 42-ის 66-ე და 75-ე პარაგრაფები.

ვალისწინებით, კომიტეტს სურს არსებული საქართველოს ხელისუფლებისაგან მიიღოს ინფორმაცია აღნიშნული დანესებულებების მომავალთან დაკავშირებული გეგმების თაობაზე.¹⁷⁵

25. უფრო ზოგადად, **ნაკ**-ს მოსაზრების თანახმად, საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა გამოიყენოს საპრეზიდენტო შეწყობების¹⁷⁶ და ამინისტიით უზრუნველყოფილი შესაძლებლობა, და შედეგად პატიმართა რაოდენობის შესამჩნევი შემცირება, რათა საბოლოოდ მოახდინოს კომიტეტის გრძელვადიანი რეკომენდაციის იმპლემენტირება, რომელიც ეხება საცხოვრებელი ფართის სამართლებრივ სტანდარტებს თითო პატიმარზე მრავალადგილიან საკნებში. **ნაკ** მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, დაგვიანების გარეშე, განახორციელოს შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებები ისე, რომ თითო პატიმარზე განისაზღვროს არანაკლებ 4მ² საცხოვრებელი ფართის სტანდარტი (ტუალეტისათვის გამოყოფილი ადგილის ჩათვლის გარეშე).

26. სასჯელალსრულების დანესებულების პატიმრებსა და ქონებასთან დაკავშირებით დაგეგმილი ან უკვე იმპლემენტირებული ღონისძიებებისგან განსხვავებით, ცოტა გაკეთდა, თუ საერთოდ გაკეთდა, მიზნობრივი პროგრამის, პატიმართათვის კამერის გარე საქმიანობების შემუშავებისთვის. 2012 წლის დროებითი ვიზიტის ფარგლებში ორ სასჯელალსრულების დანესებულებაში პატიმრები (როგორც მსჯავრდებულები, ასევე წინასწარ პატიმრობაში მყოფი პირები) დღის უმეტესი ნაწილი ჩაკეტილები იყვნენ თავიანთ კამერებში, იძულებით უსაქმურ მდგომარეობაში. გარე სამყაროსთან კონტაქტისა და კავშირის შეზღუდვასთან ერთად აღებული, ეს წარმოადგენდა რეპრესიულ რეჟიმს.

ნაკ-ს პერიოდული ვიზიტების შესახებ წინა ანგარიშებში უკვე ხაზგასმულია პატიმართა მიმართ განხორციელებული არასაკმარისი ღონისძიებების თაობაზე.¹⁷⁷ **ნაკ** კიდევ ერთხელ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას გადადგას მკვეთრი ნაბიჯები მსჯავრდებულ და წინასწარ პატიმრობაში მყოფ პატიმართათვის ღონისძიებათა პროგრამის განვითარების მიზნით. მათი მიზანს უნდა წარმოადგენდეს პატიმრებისათვის შესაძლებლობის მიცემის უზრუნველყოფა, დღის მნიშვნელოვანი ნაწილი (8 საათი ან მეტი) გაატარონ თავიანთი საკნების გარეთ, ჩაერთონ სხვადასხვა სახის მიზნობრივ საქმიანობაში (სამუშაო, განათლება, სპორტი და ა.შ.) თითოეული კატეგორიის პატიმრის საჭიროებების გათვალისწინებით (ზრდასრული წინასწარი პატიმრობა მისჯილი ან სასჯელდაკისრებული პატიმრების, პირების, რომლებიც იხდიან სასჯელს სიცოცხლის ბოლომდე, ქალი პატიმრების, არასრულწლოვნების და ა.შ.).¹⁷⁸ რაც შეეხება კონკრეტულად მუშაობას, მიდგომა საჭიროებს ფუნდამენტურ ცვლილებებს, პატიმართა სამუშაოს შინაარსზე დაყრდნობით, რომელიც უფრო მეტად მიმართულია რეაბილიტაციისა და რესოციალიზაციისაკენ, ვიდრე ფინანსურ მოგებაზე.

გ. ნაკ-ს დელეგაციის მიერ შეფასებული სიტუაციები ციხეებში, სადაც განხორციელდა ვიზიტები

1. წინასწარი შენიშვნები

27. დელეგაციის ვიზიტი გლდანის (თბილისი) N8 სასჯელალსრულების დანესებულებაზე და ქუთაისის N2 სასჯელალსრულების დანესებულებაში იყო მოწყვლადი ხასიათის, ვინაიდან იგი უპირატესად ფოკუსირებული იყო არასათანადო მოპყრობის საკითხებზე და დაკავშირებულ საგნებზე, არასათანადო მოპყრობის პრევენციაში ციხის სამედიცინო ჯანდაცვის სამსახურის როლზე. სხვა ასპექტები გადახედილ იქნა ნაკლებად დეტალურად.

გლდანის (თბილისი) N8 სასჯელალსრულების დანესებულებაში კომიტეტის პირველი ვიზიტი განხორციელდა 2010 წელს; ამდენად დანესებულების აღწერილობაზე მინიშნება გაკეთდა ამ ვიზიტის შესახებ ანგარიშის 58-ე და 64-ე პარაგრაფებზე.¹⁷⁹ 2012 წლის დროებითი ვიზიტის პირველ დღეს, დანესებულებაში (ოფიციალური მოცულობით 3,600, გაანგარიშებული ყოველ პატიმარზე 2.5მ² საცხოვრებელი ფართის სამართლებრივ ნორმაზე დაყრდნობით) იმყოფებოდა 2,846 პატიმარი. სასჯელალსრულების დანესებულების დირექტორის (და შესაბამისი დოკუმენტაციის) თანახმად, პატიმართა რაოდენობის მნიშვნელოვან შემცირებას ჰქონდა ადგილი დელეგაციის ვიზიტამდე რამდენიმე კვირით ადრე.¹⁸⁰

პატიმართა უმრავლესობას წარმოადგენდა წინასწარ პატიმრობაში მყოფი ზრდასრული მამაკაცები. ასევე, დანესებულებაში დიდი რაოდენობით იმყოფებოდნენ მსჯავრდებული ზრდასრული მამაკაცები (მათი უმრავლესობა არ იყო ცალკე განთავებული წინასწარ პატიმრობაში მყოფი პატიმრებისგან) მათ შორის ყოფილი სამართალდამცავები და პატიმრები ტუბერკულოზით (ორივე აღნიშნული კატეგორია განცალკევებით იყო განთავსებული სხვა დანარჩენი პატიმრებისაგან). გარდა ამისა, დანესებულებაში დროებით და განცალკევებულ ბლოკში იმყოფებოდა 41 არასრულწლოვანი (14-დან 18 წლამდე ასაკის პირები).¹⁸¹

175 წარსულში, საქართველოს ხელისუფლებამ განაცხადა გეგმების შესახებ დახურა ზუგდიდისა და ბათუმის სასჯელალსრულების დაწესებულებები, მაშინ როცა ლაითურის სასჯელალსრულების დაწესებულება შევიდოდა ექსპლუატაციაში.

176 2012 წლის 12 დეკემბრის სასჯელალსრულების, პროზაგისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა მინისტრის განცხადებით, დაახლოებით 880 პირი იქნა შეწყობილი საქართველოს პრეზიდენტის მიერ 2012 წლის ოქტომბრის დასაწყისიდან 2012 წლის დეკემბრის დასაწყისამდე მოცემულ პერიოდში.

177 იხილეთ CPT/Inf (2005) 12-ის 58-ე პარაგრაფი, CPT/Inf (2007) 42-ის 33-ე პარაგრაფი და CPT/Inf (2010) 27-ის 82-ე პარაგრაფი.

178 ამ თვალსაზრისით, განსაკუთრებული მითითება უნდა გაკეთდეს წევრ სახელმწიფოთათვის 2006 წლის 11 იანვარს მიღებულ ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის Rec(2006)2 რეკომენდაციაზე ევროპული ციხის წესები (შემდგომში მოხსენიებული როგორც „ევროპული ციხის წესები“).

179 CPT/Inf (2010) 27.

180 2012 წლის ოქტომბრის დასაწყისში, გლდანის სასჯელალსრულების დაწესებულებაში იმყოფებოდა 3,316 პატიმარი.

181 არასრულწლოვნები გადაყვანილები იყვნენ გლდანში (და სხვა სასჯელალსრულების დაწესებულებებში, მათ შორის ქუთაისში), მას შემდეგ რაც

ქუთაისის N2 საჯელალსრულების დაწესებულება არის შედარებით ახალი (გაიხსნა 2005 წელს) დახურული-რეჟიმის დაწესებულება. სიდიდით საქართველოს მეორე ქალაქში მდებარე დაწესებულებაში, რომელშიც ძირითადად ათავსებენ პატიმრებს ცენტრალური და დასავლეთ საქართველოდან, დელეგაციის ვიზიტის დროს იმყოფებოდა 1,330 პატიმარი შედარებით ოფიციალურ მოცულობასთან, რომელიც არის 1,900. პატიმართა უმრავლესობას წარმოადგენდნენ ზრდასრული მამაკაცები (წინასწარ პატიმრობაში მყოფნი, ისევე როგორც მსჯავრდებულები, მათ შორის ზოგიერთი იხდინა გრძელვადიან სასჯელს), მაგრამ იქ ასევე განთავსებული იყო ექვსი ქალი¹⁸² (ცხრა არასრულწლოვანი (მოთავსებულები იყვნენ ცალკე განყოფილებაში). წინასწარ პატიმრობაში მყოფ 200 პატიმართაგან უმრავლესობა (მაგრამ არა ყველა) განთავსებული იყო მსჯავრდებულ პატიმართაგან განცალკევებით.

ნპკ-ს სწამს, რომ პატიმართა რაოდენობის მიმდინარე შემცირება შესაძლებლობას მისცემს საქართველოს ხელისუფლებას მიაღწიოს სრულ განცალკევებას წინასწარ პატიმრობაში მყოფ პატიმრებისა და მსჯავრდებულ პატიმრებს შორის (იმ ორ დაწესებულებაში, რომელშიც კომიტეტმა განახორციელა ვიზიტები, და საჭიროების შემთხვევაში, სხვა სასჯელალსრულების დაწესებულებებშიც) ევროპული ციხის წესების 18.8.ა წესისა და საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად.¹⁸³

2. არასათანადო მოპყრობა

28. სასჯელალსრულების ორდაწესებულებაში განხორციელებული ვიზიტის საფუძველზე გამოკითხულმა პატიმრებმა თითქმის არ დააფიქსირეს ბრალდებები სასჯელალსრულების დაწესებულების თანამშრომელთა მხრიდან რაიმე ახალი¹⁸⁴ სავარაუდო ფიზიკური არასათანადო მოპყრობის ფაქტების თაობაზე¹⁸⁵. რეალურად, პატიმართა უმრავლესობამ ხაზი გაუსვა, რომ 2012 წლის 18 სექტემბრის შემდეგ ამ ორ დაწესებულებაში მენეჯმენტისა და თანამშრომელთა მხრიდან (და ზოგადად ატმოსფერო) დამოკიდებულება საგრძნობლად შეიცვალა უკეთესობისაკენ. რამდენიმე პატიმარი ამ ფაქტს უკავშირებდა ორივე სასჯელალსრულების დაწესებულების მენეჯმენტის შეცვლას, ვიდეომასალის გამოქვეყნების შემდეგ საპატიმრო ოფიცრების გათავისუფლებას¹⁸⁶ ან მათი მოვალეობების შეცვლას (რომლის დროსაც მათ აღარ ჰქონდათ პირდაპირი შეხება პატიმრებთან).

პირიქით, დელეგაციას მიენოდა დიდი რაოდენობის ინფორმაცია სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის ფაქტებზე, რომელთაც როგორც ითქვა ადგილი ჰქონდა 2012 წლის 18 სექტემბრამდე; სავარაუდოდ, ჩადენილი არასათანადო მოპყრობის ფაქტების მაგალითები ძირითადად შეესაბამება იმას, რაც უკვე აღწერილია მე-12 პარაგრაფში.¹⁸⁷ ცხადია ეს ბრალდებები საჭიროებს დიდ ყურადღებას და საფუძველიან განხილვას კომპეტენტური საგამოძიებო და სასჯელალსრულების დაწესებულების ხელისუფლების მხრიდან. ვიზიტის დროს დელეგაციას მიაწოდეს ინფორმაცია, რომ ამგვარი საქმიანობა ჭეშმარიტად კეთილსინდისიერად ხორციელდება სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროსა და მთავარი პროკურატურის მიერ.

29. იმისათვის, რომ შეიქმნას სრული და განახლებული სიტუაციის შეფასება, **ნპკ-ს სურს 2012 წელთან დაკავშირებით და 2013 წლის პირველ კვარტალში მიიღოს შემდეგი ინფორმაცია:**

- ნამების ან სხვა არასათანადო მოპყრობის ფაქტებზე სასჯელალსრულების დაწესებულების თანამშრომელთა წინააღმდეგ შეტანილ სარჩელთა რაოდენობა;
- სისხლის სამართლებრივი და დისციპლინური დევნის რაოდენობა, რომელიც გაიხსნა აღნიშნული სარჩელების შედეგად და დაწესებული სანქციების რაოდენობა.

გარდა ამისა, **ნპკ იძლევა რეკომენდაციას, რომ პენიტენციური დაწესებულებების მენეჯმენტმა და თანამშრომლებმა მიიღონ რეგულარული, ნათელი მითითებები იმის თაობაზე, რომ არასათანადო მოპყრობის ყველა ფორმა არის მიუღებელი და სათანადოდ იქნება დასჯილი. ამ ყოველივეს ასევე ხაზი უნდა გაესვას სასჯელალსრულების დაწესებულების თანამშრომელთა სანქსის და მიმდინარე ტრენინგების კონტექსტში.**

30. ქუთაისის 2 სასჯელალსრულების დაწესებულებაში, დელეგაციის მიერ გამოკითხულმა რამდენიმე პატიმარმა თქვა, რომ მათ ებინათ გარკვეული საპატიმრო ოფიცრების, რომლებიც მათ ბრალს დადეს, რომ ჩართულები იყვნენ 2012 წლის 18 სექტემბრამდე პატიმართა არასათანადო მოპყრობაში და რომლებმაც შეინარჩუნეს თავიანთი სპობიციები. დელეგაციამ თავისი ვიზიტის

ხანძარმა ნაწილობრივ გაანადგურა არასრულწლოვანთა დაწესებულება ავჭალაში (თბილისთან ახლოს). სარეკონსტრუქციო სამუშაოები ავჭალაში დასრულდა 2013 წლის თებერვალში და არასრულწლოვანთა უკან გადაყვანა დაიწყო მალევე.

182 ქალთა ახალი განყოფილება 37 საწოლით იყო მშენებლობის პროცესში.

183 პატიმრობის კოდექსის 9 (2) ნაწილი.

184 ეს ეხება მე-2 პარაგრაფში აღნიშნული ვიდეოების გამოქვეყნების შემდეგ პერიოდს.

185 ერთი გამონაკლისი შემთხვევა იყო ქუთაისის N2 სასჯელალსრულების დაწესებულებაში მოსმენილი ბრალდება, რომელშიც პატიმარმა დელეგაციას უთხრა, რომ თანამშრომელმა მას რამდენჯერმე უკბინა დაწესებულების „კარანტინის“ განყოფილებაში 2012 წლის 1 ოქტომბრამდე.

186 სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტრომ აცნობა დელეგაციას, რომ გლდანის სასჯელალსრულების დაწესებულების თანამშრომელთაგან სულ მცირე 11 გათავისუფლებულ იქნა წპკ-ს ვიზიტამდე 10 დღით ადრე. გარდა ამისა, ქუთაისის N2 სასჯელალსრულების დაწესებულების დირექტორმა (ახლად დანიშნულმა) უთხრა დელეგაციას, რომ მან პატიმართაგან მიიღო დახლოებით 20 საჩივარი, მის თანამშრომელთა მხრიდან არასათანადო მოპყრობის ფაქტებზე 2012 წლის 18 სექტემბრამდე. მან განახორციელა შესაბამისი ღონისძიებები, მათ შორის გადააჯანყა საჩივრები კომპეტენტურ პროკურატურაში. ასევე აღსანიშნავია, რომ ბატონ სუზარის წინამორბედმა 2012 წლის 20 სექტემბრის მისი დანიშვნის შემდეგ გაათავისუფლა მრავალი სასჯელალსრულების დაწესებულების თანამშრომელი (მათ შორის მაღალი თანამდებობის პირები).

187 სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის ფაქტები მოიცავს პანდურის ამორტყმას, მუშტის დარტყმას და წყლით სავსე პლასტიკური ბოთლების დარტყმას.

დასასრულს აღნიშნული საკითხის თაობაზე აცნობა დანესებულების დირექტორს. **ნპკ-ს სურს მიენოდოს ინფორმაცია, ამ თვალსაზრისით ქუთაისის 2 საჯელალსრულების დანესებულების ხელმძღვანელობამ განახორციელა თუ არა შესაბამისი ღონისძიებები.**

31. არცერთ დანესებულებაში ვიზიტისას არ ყოფილა ბრალდებები პატიმართაში და ძალადობის თაობაზე. მიუხედავად ამისა, სასჯელალსრულების ორივე დანესებულების¹⁸⁸ „ინციდენტების რეგისტრში“ (ისევე როგორც სამედიცინო დოკუმენტაციაში) დელეგაციამ შენიშნა მრავალი მასალა, რომელიც მიუთითებდა გავრცელებული ინფორმაციის თანახმად შემთხვევით მომხდარ¹⁸⁹ ახალ დაზიანებებზე. ზოგიერთ შემთხვევაში, ციხის ექიმებმა მიიჩნიეს, რომ აღწერილი დაზიანებების ტიპი და ადგილი არ შეესაბამებოდა პატიმრის მიერ მოცემულ განმარტებას და ჩანერეს შესაბამის დოკუმენტაციაში.¹⁹⁰

დანესებულებებში, რომლებშიც განხორციელდა ვიზიტი ღიად იქნა აღიარებული მენეჯმენტი-სა და თანამშრომლების მიერ, და რამდენიმე პატიმრის მიერ დადასტურდა, რომ 2012 წლის 18 სექტემბერს ვიდეომასალის გამოქვეყნების შემდეგ (და განსაკუთრებით, 2012 წლის 1 ოქტომბრის შემდეგ) კონტროლის დონე და დისციპლინა სასჯელალსრულების დანესებულებებში მნიშვნელოვნად შემცირდა¹⁹¹. ეს შესაძლოა იყო გარდაუვალი რეაქცია, წინა რეჟიმის გადაჭარბებულობის გათვალისწინებით. თუმცა, **ნპკ-მ** უნდა აღნიშნოს, რომ სასჯელალსრულების დანესებულების ხელისუფლებამ არასოდეს უნდა დაუშვას პენიტენციური დანესებულების თანამშრომელთა კონტროლის იმდენად შემსუბუქება, რომ საფრთხე შეექმნას პატიმართა უსაფრთხოებას (ისევე როგორც თანამშრომელთა).

ნპკ რეკომენდაციას იძლევა, რომ ყველა პენიტენციური დანესებულების მენეჯმენტი და თანამშრომლები საქართველოში გაიწვრთნას, რათა განახორციელონ მუდმივი სიფხიზლე და გამოიყენონ მათ ხელთარსებული ყველა საშუალება შიდა პატიმართა ძალადობის, დაშინების პრევენციისა და მის წინააღმდეგ საბრძოლველად. ეს უნდა მოიცავდეს პატიმართა ქცევის მონიტორინგს (მათ შორის სავარაუდო დამნაშავეთა და მსხვერპლთა გამოვლენას), პატიმართა შიდა დაშინება-ძალადობის დადასტურებული და საეჭვო საქმეების შესახებ შესაბამის ანგარიშგებას და ყველა ინციდენტის საფუძვლიან გამოძიებას. ამ კონტექსტში კომენტარებსა და რეკომენდაციებზე მითითება გაკეთებულია 45-ე და 50-ე პარაგრაფებში.

3. პატიმრობის პირობები

32. თბილისში, გლდანის მსასჯელალსრულების დანესებულებაში არსებული დაკავების მატერიალური პირობები დეტალურად არის აღწერილი **ნპკ-ს** 2010 წლის ვიზიტის შესახებ ანგარიშში¹⁹²; პირობები ვიზიტის შემდეგ მნიშვნელოვნად არ შეცვლილა და კვლავ შეიძლება შეფასდეს, როგორც, ზოგადად, ადექვატური. აღნიშნას იმსახურებს მხოლოდ საერთო ყოველდღიურობა, რაც სულ უფრო ცხადი ხდება დანესებულებაში (კერძოდ, საკნებში, რომლებიც უკეთესი იქნებოდა, რომ განახლებულიყო) და მდგომარეობა - ლეიბების არასაკმარისი მარაგი¹⁹³. **ნპკ** დარწმუნებულია, რომ აღნიშნულ ნაკლოვანებათა აღმოსაფხვრელად აუცილებლად გადაიდგმება შესაბამისი ნაბიჯები.

ზოგადი მატერიალური პირობები, ასევე, კარგი იყო ქუთაისის N2 სასჯელალსრულების დანესებულებაში: საკნებში¹⁹⁴ იყო კარგი ბუნებრივი განათება, ასევე, ხელოვნული განათება და სავენტილაციო სისტემა, იყო საკმაოდ მისაღები მდგომარეობა და სისუფთავე. საკნის აღჭურვილობას შეადგენდა ერთადგილიანი ან რამდენიმე ადგილიანი სანოლი (ქვეშაგებით), ერთი მაგიდა, რამდენიმე სკამი, კარადა, და სრულიად განცალკევებული საკნის შიდა ჰიგიენურ-სანიტარული ნაწილი.

33. ორივე იმ საპყრობილეში, რომლებიც იქნა მონახულებული, პატიმართა ბოლო დროს შემცირებულმა რაოდენობამ (და იმ ფაქტმა, რომ ისინი უკვე კარგად ფუნქციონირებდნენ ოფიციალური უფლებამოსილების ფარგლებში) გამოიწვია პატიმრობაში დარჩენილი თითოეული პატიმრისთვის განკუთვნილი სივრცის გაზრდა. უნდა ითქვას, რომ დელეგაციას ჰქონდა შესაძლებლობა, რომ ენახა რადენიმე საკანი, სადაც პატიმრებს უხდებოდათ ყოფნა გადავსებული საკნების პირობებში (მაგ: გლდანის საპყრობილის საკანში, რომლის მოცულობა 20მ² იყო, იმყოფებოდა 6 პატიმარი; ხოლო, ქუთაისის საპატიმროში, 12მ² საკანში ოთხი პატიმარი იმყოფებოდა); გარდა ამისა, საკნებში, ჩვეულებრივ იყო იმდენი სანოლი, რაც შესაბამისობაშია სამართლებრივად დადგენილ სტანდარტთან: ორნახევარი მ² საცხოვრებელი ფართი ერთ პატიმარზე. **ნპკ-ს რეკომენდაციაა, რომ გლდანისა და ქუთაისის სასჯელალსრულების დანესებულებებში პატიმრები განაწილდნენ უფრო ხალვათად, კერძოდ, რამდენიმე პატიმარიან საკანში თითოეულ პატიმარს ჰქონდეს მინიმუმ 4მ² ფართი; შესაბამისად, საკნები უნდა გათავისუფლდეს ზედმეტი სანოლებისგან. გათვალისწინებული უნდა იქნას ასევე, ოცდამეხუთე პარაგრაფში აღნიშნული რეკომენდაცია.**

34. ორივე საპატიმროს, რომლებიც მონახულა დელეგაციამ, აქვს საკმარისი რაოდენობის

188 სასჯელალსრულების დეპარტამენტში მითითებული როგორც „ტელეფონგრამათა რეგისტრები“.
189 მაგალითად „საწლიდან გადმოვარდნით“, „მაგიდაზე დარტყმით“ (ან სხვა ავეჯზე), „საპირფარეშოში ძილით“ და ა.შ.
190 დელეგაცია შეეცადა შეედარებინა ინციდენტების რეგისტრში და სამედიცინო დოკუმენტაციაში მოცემული ინფორმაცია პატიმართა მიერ მიწოდებულ ინფორმაცია. თუმცა, პატიმართა სრული უმრავლესობა, რომელსაც დასვა ეს შეკითხვა იყო ძალიან უხალისო – ესაუბრა იმ გარემოებებზე, რომელშიც მას მიაღდა თავისი დაზიანებები.
191 იხილეთ ასევე პარაგრაფი 53.
192 იხილეთ CPT/Inf (2010) 27, პარაგრაფი 58 – 61.
193 დელეგაციას მიაწოდეს ინფორმაცია, რომ ახალი ლეიბების მიღება უკვე მიმდინარეობს ციხეში.
194 საკნების უმრავლესობა განკუთვნილი იყო ორი, ოთხი და ექვსი პატიმრისთვის; იყო, ასევე, ერთი პატიმრისთვის განკუთვნილი საკნები და მცირე რაოდენობით, 10 პატიმარზე გათვლილი საკნებიც.

კარგად მოწყობილი საშხაპე ოთახები. დელეგაციამ სიამოვნებით აღნიშნა, ბოლო დროს მიღებული გადაწყვეტილების შესახებ იმასთან დაკავშირებით, რომ პატიმრებს მიეცემათ უფლება (იმდენად, რამდენადაც ამის შესაძლებლობა იქნება ტექნიკური თვალსაზრისით), რომ მიიღონ მხაპი კვირაში ორჯერ. საკნის მკვიდრები ასევე მოამარაგეს (საჭიროების მიხედვით) საკნების დასალაგებლად საჭირო პირადი ჰიგიენური საშუალებებითა და პროდუქტით. თუმცა, დელეგაციას მოუხბდა ზოგიერთი პატიმრისგან საჩივრების მოსმენა იმასთან დაკავშირებით, რომ წარმოდგენილი რაოდენობა ჰიგიენური საშუალებებისა, არ იყო საკმარისი; აღსანიშნავია ისიც, რომ ქუთაისის ქუთაისის 2 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში მყოფი ქალი პატიმრები უჩიოდნენ მენსტრუალური ციკლისთვის აუცილებელ სანიტარული საშუალებების ნაკლებობას. **ნპკ-ს რეკომენდაციაა, რომ გადაიდგას შესაბამისი ნაბიჯები აღნიშნული ხარვეზების გამოსწორებისთვის.**

35. რაც შეეხება საკვებს, ორივე დაწესებულებაში მყოფი პატიმრების უმრავლესობამ განაცხადა, რომ საკვები საკმარისი რაოდენობით იყო. დელეგაციამ ასევე აღნიშნა ბოლოდროინდელი პოზიტიური გადაწყვეტილების შესახებ, რომელიც მიღებულ იქნა ციხის ადმინისტრაციის მიერ, იმასთან დაკავშირებით, რომ პატიმრებს მიეცეთ საკანში ჩანისა და ყავის მომზადების უფლება.

36. ორივე საპატიმროში, დელეგაციამ ნახა მრავალი პატარა ზომის საწოლი (საიდანაც ბევრი მათგანის ზომა იყო 2მ² ნაკლები), რომლებიც დროებით გამოყენების მიზანს ემსახურებოდა (რამდენიმე საათამდე). როგორც ერთხელ უკვე აღინიშნა, კომიტეტი მიიჩნევს, რომ ასეთი მცირე ზომის საწოლები საერთოდ არ უნდა გამოიყენებოდეს პატიმრებისთვის, მიუხედავად იმისა, რადროით იყენებს მას პატიმარი. ჩთ მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, რომ დაუყოვნებლივ ამოიღოს მოხმარებიდან აღნიშნული საწოლები.

37. დელეგაციამ აღნიშნა, რომ პატიმართა დიდ რაოდენობას შესაძლებლობა აქვს, შენობის გარეთ ივარჯიშოს ყოველდღე (კვირაში მწვიდრე დღე) დაახლოებით ერთი საათის განმავლობაში.¹⁹⁵ დელეგაციის მიერ წარმოდგენილი ინფორმაციით, ზოგიერთმა პატიმარმა (განსაკუთრებით, გლდანის სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში) განაცხადა, რომ ვარჯიშისთვის განკუთვნილი დრო რეალურად შესაძლოა, ყოფილიყო ერთ საათზე ნაკლებიც და ზოგიერთ დღეებში, მაგალითად აბაზანის დღეებში, ვარჯიში საერთოდ ვერ ხერხდებოდა. გარდა ამისა, დელეგაციას მიენოდა ინფორმაცია, რომ შენობის გარეთ ვარჯიში არ შესთავაზეს ახალმისულ პატიმრებს, რომლებიც მოათავსეს „კარანტინის“ განყოფილებაში და ასევე, იმ პატიმრებს, რომლებიც დისციპლინარული იზოლაციის საკნებში (კარცერი) იყვნენ მოთავსებული.¹⁹⁶

ნპკ-ს რეკომენდაციაა, რომ მიღებული იქნას შესაბამისი ზომები გლდანისა და ქუთაისის 2 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში (ისევე, როგორც საქართველოში არსებულ ყველა დანარჩენ პენიტენციურ დაწესებულებაში) იმისთვის, რომ უზრუნველყოფილი იქნას შენობის გარეთ ვარჯიშის შესაძლებლობა ყველა პატიმრისთვის მინიმუმ ერთი საათის განმავლობაში ყოველდღიურად.

ყველა სავარჯიშო ეზო გლდანის N8 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში (და განსაკუთრებით, ქუთაისის ნომერ მეორე საპატიმროში)¹⁹⁷ განთავსებული იყო შენობების სახურავებზე. თითქმის გამონაკლისის გარეშე, ეს ეზოები იყო მცირე ზომის, ცარიელი/უბრალო და მკაცრი დიზაინის (მაღალი კედლები მხოლოდ ცის ხედით, გადახურული მეტალის ბადით). გარდა ამისა, ზოგიერთ ეზოს არ ჰქონდა ცუდი ამინდის დროს თავის შესაფარებელი ადგილი. კომიტეტი მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, რომ განიხილოს სავარჯიშო ადგილების პროექტის საკითხი კიდევ ერთხელ ყველა ახლად აშენებული (ან განახლებული) საპატიმრო დაწესებულებისთვის. რამდენადაც ეს შესაძლებელია, შენობის გარეთ სავარჯიშო მოწყობილობა მოთავსებული უნდა იყოს მინის ზედაპირის დონეზე და იყოს საკმარისად ფართო იმისთვის, რომ პატიმრებს მიეცეთ შესაძლებლობა, ფიზიკურად დატვირთონ საკუთარი თავი (შემოღობილ სივრცეში სეირნობისგან განსხვავებით). დაუყოვნებლივი ნაბიჯები უნდა იქნას მიღებული იმისთვის, რომ ყველა სავარჯიშო ეზო რაიმე ფორმით იყოს დაცული ცუდი ამინდისგან.

გარდა ამისა, ყველა ახლადაშენებული (ან განახლებული) ციხე უნდა აღიჭურვოს სპორტული მოწყობილობებით.

38. ნპკ-ს მიერ 2010 წელს მონახულ უნდა სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში არსებული მდგომარეობით, შენობის გარეთ ვარჯიში ფაქტიურად ერთადერთი საკნისგარეთ საქმიანობა იყო პატიმრებისთვის ორივე დაწესებულებაში. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, და როგორც ეს უკვე აღნიშნულ იქნა 26-ე პარაგრაფში, სიტუაცია აქტივობების პროგრამების კუთხით ქართულ ციხეებში მეტად არაადაპტაციური იყო. იმ ორივე დაწესებულებაში, რომელიც მონახულ იქნა 2012 წლის ნოემბერში, მცირე რაოდენობით საშუალო ადგილი იქნა გამოყოფილი იმ პატიმრებისთვის, ვისაც დაევალით მომსახურებითი დავალებების განხორციელება, რაც შეეხება პატიმართა დიდ უმრავლესობას, და წინასწარ პატიმრობაში მყოფ პირებს, მათ მუშაობისთვის რაიმე შესაძლებლობა არ გააჩნიათ. აღნიშნულის მსგავსად, განათლებისა და პროფესიული ტრენინგების ხელმისაწვდომობა ძალიან შეზღუდული იყო.¹⁹⁸

პოზიტიური კუთხით უნდა აღინიშნოს, რომ ორივე სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში

195 ქალებისა და არასრულწლოვნებისთვის გათვალისწინებულია 1.5 საათი.

196 თუმცა, 14 დღეზე მეტი პერიოდისთვის კიდევ უფრო მცირე პრაქტიკაში.

197 ეზო, რომელიც ეკუთვნოდა ქუთაისის დაწესებულების D შენობას, განთავსებული იყო პირველ სართულზე.

198 ერთადერთი (შედარებით) დადებითი გამონაკლისად შესაძლებელია მიჩნეულ იქნას არასრულწლოვანი პატიმრები, რომელთაც ჰქონდათ, ევლოთ სკოლებში კვირაში სამი დღე და ვარჯიში.

დელეგაციის მიერ გამოკითხულ პატიმართაგან თითქმის ყველა გამოთქვამდა კმაყოფილებას ციხის ადმინისტრაციის მიერ ბოლო დროს მიღებულ გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებით, რომელიც მას ნებას რთავდა, რომ ეყურებინათ ტელევიზორისთვის და მოესმინათ რადიოსთვის საკუთარ საკნებში. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ბევრად მეტია გასაკეთებელი. უპირველეს ყოვლისა, **გლდანის 8 სასჯელაღსრულების დაწესებულების და ქუთაისის 2 დაწესებულების დაცული ტერიტორიაზე არსებული დიდი რაოდენობის აუთვისება და მონაკვეთები უნდა გარდაქმნას დიდფართობიან სავარჯიშო ეზოებად და სპორტულ დაწესებულებებად.** რაც შეეხება შემდგომ ნაბიჯებს, გათვალისწინებული უნდა იქნას 26-ე პარაგრაფში მითითებული რეკომენდაციები.

4. ჯანდაცვა

ა. შესავალი

39. მაღალი დონის ოფიციალურ პირებს შორის საუბრებში, სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრმა აღნიშნა, რომ ჯანდაცვის სამსახურების ხელმისაწვდომობა პატიმრებისთვის კვლავაც წარმოადგენდა მთავარ პრობლემას სამინისტროსთვის. მან ისაუბრა აღნიშნული სამსახურების დაფინანსების იმ მნიშვნელოვან ზრდაზე, რაც განხორციელდა 2012 წლის სექტემბრის ბოლოს, მისი წინამორბედის დანიშვნის შემდგომ,¹⁹⁹ მან ასევე განაცხადა, რომ ციხეში ჯანდაცვის ბიუჯეტი, რომელიც მოთხოვნილ იქნა 2013 წელს, სამჯერ აღემატებოდა 2012 წლის ბიუჯეტს.

ბატონი სუბარის განცხადებით, მრავალი წინააღმდეგობა არსებობს, მაგალითად, შეწყალებით გათავისუფლების პროცედურების რეფორმა (იმ მიზნით, რომ შემცირდეს ციხეში სიკვდილიანობის მაღალი მაჩვენებელი)²⁰⁰, ქსნის სპეციალური სასჯელაღსრულების დაწესებულების (რე)კონსტრუქციის დასრულება²⁰¹, მთავარი ჯანდაცვის უზენაესების შექმნა საქართველოს ყველა პენიტენციურ დაწესებულებაში და - ბოლო მაგრამ არანაკლებ მნიშვნელოვანი - ჯანდაცვის მიმართულებით დასაქმებულთა ხელფასების გაზრდა. სამინისტრო ასევე გეგმავდა ციხის ჯანდაცვაში დასაქმებულ პირთა პროფესიული დამოუკიდებლობის გაზრდას.

დამატებით, ბატონმა სუბარმა აღნიშნა, რომ ციხეში ჯანდაცვის სამსახურების საჭიროებათა ანალიზი ჩატარდებოდა ახლო მომავალში იმ მიზნით, რომ შექმნილიყო საფუძველი მომავალში დაგეგმილი რეფორმისთვის. ამ სიტუაციიდან ერთ-ერთ გამოსავლად მიიჩნეოდა სამინისტროს სამედიცინო დეპარტამენტის გარდაქმნა დამოუკიდებელ იურიდიულ პირად; ამ გზით, ციხის სამედიცინო პერსონალი გახდებოდა სამართლებრივად და ადმინისტრაციულად დამოუკიდებელი ციხის დირექტორებისგან. რეფორმის კიდევ ერთი მიზანი უნდა ყოფილიყო იმის უზრუნველყოფა, რომ ციხის ყველა სამედიცინო სამსახურს გააჩნია შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ გაცემული შესაბამისი მოქმედი სერტიფიკატი (რასაც ჯერ ადგილი არ ჰქონია).²⁰²

სასურველია, **წაკ-ს** ინფორმირება მუდმივად ხდებოდეს ზემოთ აღნიშნული გეგმის იმპლემენტაციის პროცესთან დაკავშირებით.

40. ექიმებმა და ექთნებმა, რომლებსაც გაესაუბრა დელეგაცია იმ ორივე სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში, სადაც განხორციელდა ვიზიტი, განაცხადეს, რომ მათი სამუშაო პირობები და პაციენტებთან ურთიერთობა (პატიმრებთან) შეიცვალა უარესობისკენ 2012 წლის 18 სექტემბრის შემდეგ. პატიმრებმა დაიწყეს უამრავი მოთხოვნის წამოყენება ჯანმრთელობის დაცვის პერსონალის წინაშე (გამოკვლევებთან, პრეპარატებით მკურნალობასთან დაკავშირებით, ავამდყოფობის შესახებ ცნობის გაცემის და ციხის გარეთ საავადმყოფოში გადაყვანის საჭიროების შესახებ ცნობის, ან შეწყალებით გათავისუფლების შესახებ და სხვა.). სამედიცინო პერსონალის განცხადებით, ამ მოთხოვნებიდან ზოგიერთის დაკმაყოფილება მართლაც, რეალურად იყო შესაძლებელი და გამართლებული. თუმცა, პატიმრების დიდმა რაოდენობამ დაიწყო ავადმყოფობის გამოგონება/სიმულაცია, და მუქარა და ზენოლაც კი სამედიცინო პერსონალზე. მომდევნო შეტევა ექიმებსა და ექთნებზე იყო კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი, რადგან სამედიცინო პერსონალის ზოგიერთმა პროფესიონალმა კადრმა დატოვა სამუშაო ციხის ჯანდაცვის სამსახურში 2012 წლის 18 სექტემბრის შემდგომ პერიოდში, სხვადასხვა საფუძველით (იხილეთ, ასევე, 50-ე პარაგრაფი).

წაკ-ს რეკომენდაციას, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ და ციხის მენეჯმენტმა მიიღონ ყველა საჭირო ზომა იმისთვის, რომ დაცულები იყვნენ ციხეში მომუშავე ექიმები და ექთნები გაუმართლებელი მუქარისა და ზენოლისგან.

ბ. ციხის ჯანდაცვის სამსახურის როლი არასათანადო მოპყრობის პრევენციის კუთხით

41. **წაკ-მ** წარსულშიც არაერთხელ აღნიშნა იმ როლის შესახებ, რაც ციხის ჯანმრთელობაზე ზრუნვის სამსახურმა უნდა შეასრულოს პატიმრების მიმართარასათანადო მოპყრობის პრევენციის კუთხით.²⁰³ მთლიანი კონტექსტის გათვალისწინებით (იხილეთ პარაგრაფი 2), დელეგაციამ, რომელმაც განახორციელა სპეციალური ვიზიტი საქართველოში 2012 წელს, გაამახვილა განსა-

199 მაგალითად, წაკ-ს ვიზიტამდე 2 თვით ადრე პერიოდში მკურნალობაზე დახარჯული ფული, იყო იმაზე მეტი, ვიდრე ჯამურად 2012 წლის პირველი ცხრა თვის განმავლობაში.

200 ეს დაახლოებით 140 იყო 2011 წლის განმავლობაში.

201 ბატონმა სუბარმა წაკ-ს წარმომადგენლებს განუცხადა, რომ ქსნის ახალი ციხე, 700 ადგილით, ახლო მომავალში გაიხსნებოდა.

202 წაკ-ს წარმომადგენლებს შეატყობინეს, რომ დიდი ხნის მანძილზე განხილვაში არსებული საკითხი ციხის ჯანდაცვის სამსახურების ჯანმრთელობის, შრომისა და სოციალური დაცვის სამინისტროში გადასვლასთან დაკავშირებით, უკვე განხილვას აღარ ექვემდებარებოდა.

203 მაგალითისთვის იხილეთ CPT/Inf (2010) 27-ის 23-ე და 91-ე პარაგრაფები, და, CPT/Inf (2007) 42-ის მე-16 პარაგრაფი.

კუთრებული ყურადღება აღნიშნულ საკითხზე.

42. აღსანიშნავია, რომ მაღალი ოფიციალური რანგის პირების საუბრებში **ნკვ**-ს წარმომადგენლებს ბატონმა სუბარმა განაცხადა, რომ პატიმრების მიერ მიღებული დაზიანებების აღწერა და რეპორტირება არა მხოლოდ ციხეში მისვლის დროს, არამედ მათი საპატიმროში ყოფნის დროსაც, სამინისტროს ერთ-ერთ პრიორიტეტს წარმოადგენდა. ამის მიღწევა სხვა საშუალებებთან ერთად შესაძლებელი იქნებოდა ციხის ექიმებისა და ექთნების პროფესიული დამოუკიდებლობის გაზრდით, მათი პროფესიული გადამზადების დონის გაუმჯობესებითა და ციხის მონიტორინგისკენ ნაბიჯის გადადგმით (იმ მიზნით, რომ, როგორც ბატონმა სუბარმა განაცხადა, მოეხდინათ ციხის ჯანდაცვის პერსონალის „მოტივაცია“ იმისთვის, რომ უკეთ მომხდარიყო პატიმრების მიმართ არასათანადო მოპყრობის საქმეების უკეთ იდენტიფიცირება).

43. როგორც **ნკვ**-ს დელეგაციას განუცხადა გამოკითხულ პატიმართა უმრავლესობამ, მსახურულ დაწესებულებაში და ქუთაისის 2 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში იმისი მონახულეს ექიმებმა და ექთნებმა, ციხეში მისვლიდან მოკლე ხანში (როგორც წესი, იმავე ან მომდევნო დღეს)²⁰⁴. ამ წინასწარ გამოკვლევაზე ექიმები ასევე ამოწმებდნენ, ჰქონდა თუ არა პატიმარს დაზიანებები სხეულზე, და თუ ჰქონდა, ხდებოდა ამის რეგისტრაცია და სისტემატურად მიენოღებოდა ინფორმაცია შესაბამის კომპეტენტურ ორგანოებს.

44. გლდანის ციხესა და ქუთაისის N2 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში სამედიცინო დოკუმენტაცია მოიცავდა ტრავმატული დაზიანებების რეესტრს. აქედან ერთი ეხებოდა ახლად მიღებული პატიმრების დაზიანებებს და მეორე ეხებოდა პატიმრების მიერ მიღებულ ისეთ დაზიანებებს, რასაც ადგილი ჰქონდა პატიმრის დაწესებულებაში მისვლის შემდეგ.²⁰⁵ დელეგაციამ აღნიშნა, რომ განხილული რეესტრები მოიცავდა დაზიანებათა მეტ-ნაკლებად დაწვრილებით აღწერას. როგორც დელეგაციას განუცხადეს, პატიმართა განმარტებები მიღებული დაზიანებების შესახებ, როგორც წესი, არ შეიტანებოდა რეესტრში. გარდა ამისა, არ ინახებოდა/არ მოიპოვებოდა ჯანდაცვის პერსონალის დასკვნები სამედიცინო მიგნებების წინააღმდეგ გამოთქმული თანმიმდევრული ბრალდებების შესახებ. დელეგაციამ აგრეთვე აღნიშნა, რომ პატიმართა ყველანაირ სამედიცინო გამოკვლევას იმ სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში, სადაც განხორციელდა ვიზიტი, ადგილი ჰქონდა არასამედიცინო მომსახურე პერსონალის თანდასწრებით; რაც წარმოადგენს სამედიცინო კონფიდენციალურობის აშკარა დარღვევას და მხოლოდ შეიძლება ეჭვი გააჩინოს ასეთი შემთხვევების ეფექტიანობასთან დაკავშირებით არასათანადო მოპყრობის თვალსაზრისით, განსაკუთრებით, საპატიმროს შიგნით.

45. თუ პატიმრის სამედიცინო შემოწმების პროცედურის - ციხეში მისვლისას თუ მოგვიანებით ეტაპზე - მიზანია, რომ ნაყოფიერად იმუშავოს არასათანადო მოპყრობის პრევენციის კუთხით, მაშინუნდა გადაიდგას ნაბიჯები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ასეთ პირთა გამოკვლევა ხდებოდეს სისტემატურად და შესაბამისი წესის დაცვით. გარდა ამისა, ასეთ გამოკვლევათა (და შესაბამისი სამედიცინო დოკუმენტაციის) კონფიდენციალურობა უნდა იქნას დაცული.

შესაბამისად, **ნკვ** მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, რომ გადადგას დაუყოვნებლივ ნაბიჯები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ:

- ყველანაირი სამედიცინო გამოკვლევა ჩატარდეს მოსმენის გარეშე და თუ შესაბამისი ექიმი აშკარად არ მოითხოვს სხვაგვარად - არასამედიცინო პერსონალის დასწრების გარეშე;
- სამედიცინო დოკუმენტაციის კონფიდენციალურობა მკაცრად კონტროლდებოდეს.

დამატებით, ციხის ჯანდაცვის სამსახურის პერსონალი უნდა მონაწილეობდეს შესაბამის პროფესიული გადამზადების ტრენინგებში და იღებდეს ნათელ/გასაგებ ინსტრუქციებს სამედიცინო ჩანაწერებისა და მათ შინაარსთან დაკავშირებით. კერძოდ, სამედიცინო ჩანაწერი უნდა შეიცავდეს როგორც მინიმუმ შემდეგ ინფორმაციას: იმ განცხადების მონაცემები, რომელიც გააკეთა ისეთმა პირმა, რომელიც ეჭვმიტანილობა სამედიცინო გამოკვლევას (მათ შორის, საკუთარი ჯანმრთელობის მდგომარეობის აღწერა თავად ამ პირის მიერ და არასათანადო მოპყრობასთან დაკავშირებით ნებისმიერი ბრალდება), (ii) საფუძვლიან სამედიცინო კვლევაზე დაფუძნებული ობიექტური სამედიცინო დასკვნის სრული მონაცემები (iii) ჯანმრთელობაზე ზრუნვის სპეციალისტის მოსაზრებები (i) და (ii)-ს შესახებ, სადაც მითითებულია ნებისმიერ ბრალდებასა და დადგენილ სამედიცინო დასკვნას შორის თანმიმდევრულობა.

გარდა ამისა, როდესაც ხდება დაზიანებების დაფიქსირება მას შემდეგ, რაც ადგილი ჰქონდა არასათანადო მოპყრობასთან დაკავშირებულ ბრალდებას (ან როცა ბრალდების გარეშე, დაზიანება მიუთითებს არასათანადო მოპყრობაზე), ამის შესახებ დაუყოვნებლივ და სისტემატურად უნდა მოხსენდეს შესაბამის პროკურორს, მიუხედავად შესაბამისი პატიმრის სურვილისა.

204 როგორც დელეგაციის ექიმებმა დაკვირვების შედეგად აღმოაჩინეს, წინასწარი პროცედურა მოიცავდა კლინიკურ გამოკვლევას ტუბერკულოზზე კვლევას (ნახველისანალიზი დარენტგენიკის არსებობის შემთხვევაში), შიდა (სისხლის ანალიზი კეთდებოდა მას შემდეგ, რაც ახლად მოსული პატიმარი ხელს მოაწერდა წერილობითი თანხმობის ფორმას) და C ჰეპატიტი (სისხლის ანალიზი ტარდებოდა იმ შემთხვევაში, თუ ანაშენი იყო დადებითი). ტუბერკულოზზე გამოკვლევა მეორეობა ყოველ სამ თვეში (და როდესაც ხდებოდა მისი დიაგნოზირება, პატიმარი იზავებოდა სპეციალიზებულ დაწესებულებაში).

205 დელეგაციას აცნობეს, რომ 2012 წლის მაისში სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის უფროსის მიერ გამოცემული ბრძანების შესაბამისად, დაზიანებათა შესახებ უკვე არსებულ რეესტრს, რომელიც მხოლოდ ახლად მოსულ პატიმრებს აკვირდებოდა, დამატა მეორე რეესტრი, რომელიც ციხეში მიღებულ დაზიანებებს აღრიცხავდა.

გ. ციხის ჯანდაცვის სამსახურის სხვა ასპექტები

46. **ნპკ**-ს 2010 წლის ვიზიტის შემდეგ, დელეგაციის დაკვირვებით, გლდანის ციხეში სიტუაცია გამოსწორდა ჯანმრთელობის დაცვის სამსახურის პერსონალის რაოდენობის კუთხით. 2012 წლის სპეციალური ვიზიტის დროს ციხეში მუშაობდა ცხრაამეტი სრულ-განაკვეთიანი ექიმი და ჩვიდმეტი სრულ-განაკვეთიანი ექთანი²⁰⁶. ციხეში ასევე იყო ე.წ. „პირველადი ჯანდაცვის გუნდი“ (თითოეულ მათგანში შედიოდა ერთი ექიმი და ერთი ექთანი)²⁰⁷ და სხვადასხვა მიმართულების სპეციალისტები (სტომატოლოგი, პედიატრი, ფლიტვების სპეციალისტი, ფსიქიატრი²⁰⁸, ქირურგი, კარდიოლოგი და სხვა), ისევე, როგორც ფარმაცევტი.

გარდა ამისა, დანესებულებაში ხშირად მიდიოდნენ სამინისტროს სამედიცინო დეპარტამენტიდან სპეციალისტების ჯგუფი (ნევროპათოლოგი, ოფთალმოლოგი, დერმატოლოგი, უროლოგი და რენტგენის სპეციალისტი, რომელიც ასევე ასრულებდა რადიოლოგის ფუნქციებს. ასევე, პრიციპში იყო სერიოზული დაავადების მქონე პაციმრების ახლომდებარე ციხის საავადმყოფოში გადაყვანის შესაძლებლობა (პაციმრებისთვის არსებული სამედიცინო დანესებულება); თუმცა, შესაძლებელია მტკიცება, რომ გადაყვანის ორგანიზება პრაქტიკაში ძალიან პრობლემატურია.²⁰⁹

დელეგაციას დარჩა საერთო შთაბეჭდილება, რომ გლდანის ციხის პაციმრებს შედარებით მარტივი ხელმისაწვდომობა აქვთ ზოგად სამედიცინო მომსახურებასთან. თუმცა, სპეციალისტების ხელმისაწვდომობა (მაგალითად: სტომატოლოგი, ოფთალმოლოგი, უროლოგი) შესაძლოა დაკავშირებული იყოს მნიშვნელოვან დაყოვნებასთან²¹⁰, იგივე უნდა ითქვას ციხის საავადმყოფოში გადაყვანის შესაძლებლობაზეც იმ პაციმრებისთვის, ვისაც ჰოსპიტალიზაცია ესაჭიროვებოდა. **ნპკ-ს რეკომენდაცია, რომ მიღებულ იქნას შესაბამისი ზომები აღნიშნული ხარვეზების გამოსასწორებლად.**

ნპკ ასევე, რეკომენდაციას იძლევა, რომ გლდანის ციხის ექთნების რაოდენობა გაიზარდოს, რადგანაც 17 ექთანისგან შემდგარი ჯგუფი არ არის საკმარისი 2,800-ზე მეტი პაციმრისთვის.

47. ქუთაისის 2 სასჯელალსრულების დანესებულების ჯანდაცვის ჯგუფი შედგებოდა (მოქმედი) მთავარი ექიმისგან (ძირითადად ჩართულია ადმინისტრაციულ ფუნქციებში) და შვიდი სხვა ექიმისგან,²¹¹ ასევე, ცხრა საერთო ექთნისგან (საიდანაც რვა მათგანი 24 საათიანი განაკვეთით მუშაობდა) და ერთი ფსიქიატრი ექთანი. გარდა ამისა, დანესებულებაში მუშაობდა სხვადასხვა მიმართულების სპეციალისტი: ფსიქიატრი,²¹² სტომატოლოგი²¹³ და ფარმაცევტი. ჯანდაცვის პერსონალში ასევე იყო ოთხი „პირველადი ჯანდაცვის გუნდი“, რომლებიც უკვე გადამზადებული იყვნენ; გარდა ამისა, დაგეგმილი იყო ოთხი ექთნის გადამზადება ახლო მომავალში, ხოლო ერთი ექიმი უკვე გადიოდა გადამზადების კურსს ციხეში ვიზიტს ახორციელებდნენ კონსულტანტ-სპეციალისტებიც (ქირურგი, ონკოლოგი, ნევროლოგი, უროლოგი, ოფთალმოლოგი, ექოსკოპისტი, დერმატოლოგი, რენტგენოლოგი და ნევროპათოლოგი, ასევე ორი ტუბერკულოზის ექთანი ტუბერკულოზის ეროვნული ცენტრიდან (რომლებიც ატარებდნენ ტუბერკულოზზე შემოწმებას). საჭიროების შემთხვევაში, გინეკოლოგ კონსულტანტთან ვიზიტის უზრუნველყოფაც შესაძლებელი იყო ქალაქის ერთ-ერთ სამოქალაქო საავადმყოფოში.

როგორც ჩანს, ქუთაისის 2 სასჯელალსრულების დანესებულებაში ხელმისაწვდომი იყო სამედიცინო სამსახური, როგორც ზოგადი, ასევე სპეციალური; უნდა ითქვას, რომ სიტუაცია მსგავსი იყო გლდანის ციხის შემთხვევაშიც და **ნპკ-ს რეკომენდაცია იქნება, რომ გადაიდგას ნაბიჯები მეტი ექთნის ასაყვანად.** ასეთი განახლება *inter alia* შესაძლებელს გახდის, რომ სამედიცინო სამსახური ყოველთვის ხელმისაწვდომი იყოს პაციმრებისთვის პროფესიონალ გადამზადებულ ექიმებთან ერთად (რაც დღეს არ ხდება).

ნპკ ასევე შეუფოთებას გამოხატავს 24 საათიან რეჟიმში მომუშავე მედლებთან დაკავშირებით. 24 საათიან სამუშაო რეჟიმს აუცილებლად ექნება უარყოფითი გავლენა პროფესიულ სტანდარტებზე და შეიძლება რისკის ქვეშ დააყენოს პაციმრების ჯანმრთელობა. **კომიტეტის რეკომენდაციაა, რომ გადაიდგას ნაბიჯები ასეთი განაკვეთით მუშაობის შემცირებისკენ და უზრუნველყოფილი იქნას, რომ ქუთაისის N2 სასჯელალსრულების დანესებულებაში ასეთი სამუშაო განაკვეთები აღმოიფხვრას, ისევე, როგორც საქართველოს სხვა ციხეებში.**

48. სამედიცინო პრეპარატების მარაგი ზოგადად ადექვატური იყო ორივე დანესებულებაში, სადაც განხორციელდა ვიზიტი²¹⁴. უფრო მეტიც, პაციმრებს ან მათ ნათესავებს შეუძლიათ, იყიდონ დამატებითი მედიკამენტები (უფრო ძვირი და/ან ახალი გამოშვებული) აფთიაქებში, რომლებიც ეკუთვნიან კერძო კომპანიას (ავერსი), რომელმაც გაიმარჯვა შესაბამისი ტენდერი 2011 წლის ნოემბერში. ყიდვის პროცედურა მოითხოვდა ციხის ექიმის რეცეპტს და პაციმრის ანგარიშიდან ელექტრონული გადარიცხვის განხორციელებას.

206 2010 წელთან შედარებით, როდესაც იყო 15 ექიმი და 15 ექთანი CPT/Inf (2010) 27-ის პარაგრაფი 84.
207 ამ ჯგუფის წევრებმა გათარსეს სპეციალური გადამზადების კურსები საოჯახო მედიცინაში ICRC-ის დახმარებით, და ჩააბარეს ამ სპეციალობით ეროვნული გამოცდები.
208 რომელიც იღებდა დღეში საშუალოდ ცხრა პაციმარს.
209 იხილეთ 49-ე პარაგრაფი.
210 დელეგაციას აცნობეს, რომ ოფთალმოლოგისგან და უროლოგისგან კონსულტაციის მიღებისთვის მოსაგდელი დრო დაახლოებით ერთი თვე იყო.
211 ოთხი მათგანი მუშაობდა დღის 10-დან საღამოს 6 საათამდე ორშაბათიდან შაბათის ჩათვლით, ორი მათგანი ციხეში მოდიოდა შაბათს და კვირას და ერთი მათგანი მუშაობდა კვირის განმავლობაში.
212 მუშაობდა კვირაში სამი დღე და იღებდა 15-დან 25-მდე პაციმარს ყოველ სამუშაო დღეს. ის ასევე, პასუხისმგებელი იყო მეტადონის პროგრამაზე (რომელსაც აფინანსებდა Global Fund-ი), რომელშიც მონაწილეობდა შვიდი პაციმარი დელეგაციის ვიზიტის პერიოდში.
213 ასევე მუშაობდა კვირაში სამი დღე. ის იღებდა საშუალოდ 20 პაციენტს ყოველ ოპერაციაზე, რისთვისაც ლოდინის დრო იყო დაახლოებით ერთი კვირა.
214 დელეგაციას აცნობეს, რომ 8,000 ლარი იქნა გამოყოფილი გლდანის ციხისთვის მკურნალობის მიზნით 2012 წელს, თუმცა ბიუჯეტი კიდევ გაიზარდა 12,000 ლარამდე 2012 წლის ექტემბრიდან.

რაც შეეხება ჯანდაცვის სამსახურის შენობებსა და მონყობილობას, ზოგადად, ის ხელმისაწვდომია გლდანში,²¹⁵ რასაც შესძლებელია ეწოდოს გაუჯობესება 2010 წლის ვიზიტის დროს არსებულ სიტუაციასთან შედარებით. ამის საწინააღმდეგოდ უნდა აღინიშნოს, რომ ჯანდაცვის სამსახურის ქუთაისში არ გააჩნია შესაბამისი შენობა/ფართი: კონსტრუქციებისა და გამოკვლევების ყველა ოთახი იყო მცირე ზომის, ცუდი განათებითა და ვენტილაციით, არანაირი კონფიდენციალურობა.

ნპკ-ს რეკომენდაცია, რომ გადაიდგას ნაზიჯები აღნიშნული საკითხების მოსაგვარებლად.

სამედიცინო ჩანაწერები და სხვა დოკუმენტაცია ზოგადად, კარგად იყო შენახული, თუმცა, შეიძლება ითქვას, რომ სამედიცინო კონფიდენციალურობა არ იყო დაცული, რამდენადაც დოკუმენტები ხელმისაწვდომი იყო ციხის არასამედიცინო პერსონალისთვისაც. **ნპკ-ს რეკომენდაცია, რომ აღნიშნული ხარვეზი აღმოიფხვრას.**

49. **ნპკ-ს** დელეგაცია ასევე ესტუმრა გლდანის ციხის საავადმყოფოს, რომელიც მდებარეობს გლდანის ციხის მეზობლად არსებულ შენობაში, იგივე პერიმეტრზე, მაგრამ სხვა ადმინისტრაციით.²¹⁶ დელეგაციამ შენიშნა, რომ საავადმყოფო გადავსებული იყო: ოფიციალური მონაცემებით 180 კაციანი საავადმყოფო (გამოთვლილია შემდეგი გაანგარიშებით: 3,5მ² ფართი თითოეული პირისთვის)²¹⁷, იტყვდა 200 პაციენტს ვიზიტის დროს. ასეთ სიტუაციებში, გასაკვირი არ იყო, რომ დიდი სიძნელეები იყო დაკავშირებული აღნიშნულ საავადმყოფოში პაციმრის გადაყვანასთან. **ნპკ-ს რეკომენდაცია, რომ აღნიშნული პრობლემის მოსაგვარებლად მიღებული იქნას ზომები გლდანის ციხის საავადმყოფოს ფართის გაზრდით და/ან დაავადებული პაციმრების სხვა (სამოქალაქო) საავადმყოფოებში გადაყვანის ორგანიზება.**

5. ნპკ-ს მანდატთან დაკავშირებული სხვა საკითხები

50. მონახულებულ ორივე ციხეში დირექტორებმა დელეგაციას შეატყობინეს, რომ გამოცხადებული იყო მრავალი ვაკანსია, განსაკუთრებით, ციხის პერსონალის თანამდებობებზე²¹⁸. მათ არ დამალეს, რომ აღნიშნული სიტუაცია უკავშირდებოდა იმ ატმოსფეროს, რაც შეიქმნა დაწესებულებებში 2012 წლის 18 სექტემბერს გამოქვეყნებული ვიდეო მასალის შემდეგ და ციხის პერსონალის სამსახურიდან გაშვებით, დაპატიმრებებით, რომელიც მოყვა აღნიშნული ვიდეოების გამოქვეყნებს.²¹⁹ ორივე დირექტორმა განუცხადა დელეგაციას, რომ დაგეგმილი იყო ახალი პერსონალის აყვანა და ამ ცვლილების მხარდასაჭერად, ციხის თანამშრომელთა ხელფასები, ბოლი დროს გაიზარდა.

წინა ვიზიტების შესახებ ანგარიშებში **ნპკ** აღნიშნავს, რომ პერსონალსა და პაციმრებს შორის კარგი ურთიერთობის დამყარება მეტწილად დამოკიდებული იქნება დაკავების არეალში სამედიცინო პერსონალის ადეკვატურ რაოდენობაზე ნებისმიერ მოცემულ მომენტში. სამედიცინო პერსონალის მუდმივი სიმცირე აფერხებს პოზიტიური ურთიერთობების განვითარებას პაციმრებსა და პერსონალს შორის და წარმოშობს არადაცულ გარემოს როგორც სამედიცინო პერსონალისთვის, ასევე, პაციმრებისთვის. დამატებით უნდა ითქვას, რომ პერსონალის სიმცირე უარყოფითად აისახება დაწყებული აქტივობების პროგრამის ხარისხსა და დონეზე.²²⁰

ნპკ იმეორებს თავის რეკომენდაციას, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა განახორციელოს ღონისძიებები თანამშრომელთა რაოდენობის გაზრდის მიზნით სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში, ამ შენიშვნების ფონზე.

51. დელეგაციამ აღნიშნა, რომ ახლადდანიშნული დირექტორები ორივე დაწესებულებაში, სადაც განხორციელდა ვიზიტი, იყვნენ ყოფილი პოლიციის ოფიცრები, რომლებსაც არ ჰქონიათ ციხეში მუშაობის გამოცდილება აღნიშნულ თანამდებობებზე დანიშვნამდე. **ნპკ-მ** უნდა აღნიშნოს, რომ ციხის მართვის ფუნქცია საკმაოდ რთულია და მოითხოვს ადეკვატურ უნარებს, თვისებებსა და გამოცდილებას. ციხის მენეჯმენტის მიერ წარმოდგენილი ხელმძღვანელობის მნიშვნელობა ასევე ხაზგასმულია ციხის ევროპულ წესებში.²²¹ **ნპკ-ს სურვილია, რომ საქართველოს მთავრობამ წარადგინოს საკუთარი მოსაზრება აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით.**

52. ორივე იმ ციხეში, სადაც განხორციელდა ვიზიტი, **ნპკ-ს** დელეგაციამ შენიშნა, რომ ციხის პერსონალი უნიფორმას არ ატარებდა, რაც ართულებდა მათი პაციმრებისგან გარჩევას. არ არის ცხადი, ეს იყო ახალი პოლიტიკის ნაწილი თუ დროებითი მდგომარეობა (ბოლო დროს მიღებული თანამშრომლებისთვის ახალი უნიფორმების დამზადებასთან დაკავშირებით). **ნპკ ისურვებდა, რომ მიეღო ამ საკითხთან დაკავშირებით განმარტებები საქართველოს ხელისუფლებისგან.**²²²

გარდა ამისა, დელეგაციამ შენიშნა მონახულებულ ციხეების პერსონალში ქალი ოფიცრების არარსებობა (გარდა ქალთა განყოფილებებისა). ციხეში ზოგადი ატმოსფეროსთვის შერეული სქესის თანამშრომელთა არსებობის პოტენციური სარგებლიანობიდან გამომდინარე, **ნპკ მოუ-**

215 სადაც სამედიცინო აღჭურვილობას სხვებთან ერთად შეადგენდა სამი ელექტროკარდიოგრაფა, ორი USG დანადგარი, სამი ჟანგბადის ბალიში და ერთი დეფიბრილატორი.

216 გლდანის ციხის საავადმყოფო უკვე მოინახულა წპკ-მ 2010 წელს, იხილეთ პარაგრაფები 99 და 104, CPT/Inf (2010) 27.

217 ეს 180 საწოლი განაწილებული იყო ხუთ პალატაში: 40 საწოლი შინაგანი დაავადებების განყოფილებაში, 66 ქირურგიულ პალატაში, 40 ინფექციურ დაავადებათა პალატაში, 26 საწოლი ფსიქიატრიულ პალატაში, ხოლო 8 საწოლი ინტენსიური თერაპიის პალატაში.

218 მაგალითისთვის, არასრულწლოვანთა ზედამხედველობის სამსახურის პერსონალში (მაკონტროლებლები), გამოცხადებული იყო 57 ვაკანსია და 28 ვაკანსია სრულწლოვანთა დაწესებულებების პერსონალისთვის (ოფიცრები) გლდანის ციხეში.

219 ქუთაისის ნომერ მეორე დაწესებულებაში დელეგაციას აცნობეს, რომ დაახლოებით 30 თანამშრომელმა დატოვა სამსახური 2012 წლის 18 სექტემბრის შემდეგ.

220 იხილეთ ასევე 26-ე პარაგრაფი.

221 წესი 84.1.

222 2012 წლის 18 სექტემბრამდე ციხის ზედამხედველობის ყველა თანამშრომელი ატარებდა უნიფორმას.

ნოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, რომ განიხილოს შესაბამისი ზომების მიღება საქართველოს ციხეების სისტემაში ქალი პერსონალის დასაქმებასთან დაკავშირებით; კერძოდ, შერეული სქესის პერსონალი უნდა იყოს არასრულწლოვანთა განყოფილებებში. გარდა ამისა, უკიდურესად მნიშვნელოვანია, რომ ნებისმიერ განყოფილებას, სადაც იმყოფება ქალი პატიმარი, ჰქონდეს ქალი თანამშრომლები ნებისმიერ დროს საკმარისი რაოდენობით.

53. გლდანის ციხეში შესაბამისი რეესტრის შემოწმების შემდეგ, დელეგაციამ შენიშნა, რომ 2012 წლის 18 სექტემბრის შემდეგ არცერთი პატიმარი დასჯილია დისციპლინური იზოლაციით („კარცერი“), რაც ამკარა ნინაალდმეგობაშია ამ თარიღამდე არსებულ მდგომარეობასთან.²²³ ციხის დირექტორმა განაცხადა, რომ აღნიშნული უეცარი და რადიკალური ცვლილება პრაქტიკისა, გამონვეული იყო იმ ექსტრაორდინალური ატმოსფეროთი, რაც შეიქმნა ციხეში მეორე პარაგრაფში ნახსენები ვიდუო მასალის გამოქვეყნების შემდეგ; მან დაამატა, რომ დაწესებულების ამჟამინდელი მენეჯმენტის სურვილი იყო, თავიდან აერიდებინა პატიმრების გადამეტებული რეაქცია ციხეში დისციპლინის დაცვის ნებისმიერ მცდელობასთან დაკავშირებით.

ამკარაა, რომ 2012 წლის 18 სექტემბრამდე გლდანის ციხეში მოქმედი პოლიტიკა ზედმეტად მკაცრი იყო დისციპლინურ სასჯელებთან დაკავშირებით, არაპროპორციული და გაუმართლებელი²²⁴. **ნაკ** მიესალმება იმ ფაქტს, რომ ასეთი პოლიტიკა ციხეში აღარ გამოიყენება. თუმცა, **გლდანის ციხის მენეჯმენტი და თანამშრომლები მუდმივად მზად უნდა იყვნენ, რომ ჩაერიონ როცა ამის საჭიროება იქნება, რათა დაიცვან დისციპლინა და წესრიგი დაწესებულებაში, და დაიცვან როგორც პატიმართა, ასევე, თანამშრომელთა უფლებები** (იხილეთ ასევე პარაგრაფი 31).

გლდანის ციხისგან განსხვავებით, ასეთი უეცარი ცვლილება ვერ შენიშნა დელეგაციამ ქუთაისის N2 საპატიმრო დაწესებულებაში, თუმცა, დისციპლინური საჩუქების რაოდენობა და სიმძიმე გარკვეული დროით აქაც შემცირებული იყო 2012 წლის 18 სექტემბრის შემდეგ. საერთო შთაბეჭდილება იყო, რომ დისციპლინური საჩუქები (მათ შორის, „კარცერში“ მოთვსება) არ გამოიყენებოდა გადაჭარბებულად და არაპროპორციულად ამ დაწესებულებაში.

54. იმ მრავალრიცხოვანი დისციპლინური საქმეებიდან გამომდინარე, რაც დელეგაციამ ნახა ორივე ციხეში, ჩანდა, რომ 2010 წლის ვიზიტის შესახებ ანგარიშის 113-ე პარაგრაფში აღწერილი (და პოზიტიურად შეფასებული) პროცედურა²²⁵ დაცული იქნა, სულ მცირე, ფორმალურად მაინც (ფაქტობრივად, თითქმის ყველა პატიმარს ჰქონდა დაწერილი განცხადება იმის შესახებ, რომ არ სურდათ ზეპირი მოსმენა და სამართლებრივი დახმარება).²²⁶

თუმცა, **2010 წლის ვიზიტის შესახებ ანგარიშის 115-ე და 116-ე პარაგრაფებში მოცემული რეკომენდაციები დისციპლინურ საკნებში მოთავსებული პატიმრების მიერ გარე სამყაროსთან ურთიერთობის შესახებ და ციხის ექიმების როლი დისციპლინური პროცედურის კონტექსტში, რჩება სრულად გამოსაყენებელი.**²²⁷

55. „კარცერულ“ საკნებში არსებული მატერიალური პირობები, რაც ნახა დელეგაციამ ორივე ციხეში, ზოგადად დამაკმაყოფილებელი იყო და არ საჭიროებდა რაიმე დამატებით კომენტარს. რაც შეეხება რეჟიმს, მთავარი დარღვევა ამ კუთხით იყო გარეთ/ჭაერზე ვარჯიშის შესაძლებლობის სიმცირე, რაზეც უკვე იყო საუბარი 37-ე პარაგრაფში.

56. რაც შეეხება პატიმრების უფლებას, ვიზიტზე, სატელეფონო ზარზე და კორესპონდენციაზე, 2010 წლის ვიზიტის შესახებ ანგარიშში განვიხილეთ ნესები კვლავ ძალაში რჩება.²²⁸

ამ კონტექსტში, **ნაკ**-მ კიდევ ერხთელ ხაზი უნდა გაუსვას, რომ სისტემა, რომლის საფუძველზეც განისაზღვრება პატიმრის გარე სამყაროსთან ურთიერთობის ფარგლები, მიიჩნევა სასჯელის ნაწილად, ფუნდამენტურად დარღვეულია. პრინციპში, ყველა თავისუფლებადკვეთილ პატიმარს უნდა ჰქონდეს თანაბარი შესაძლებლობა, რომ იკონტაქტოს გარე სამყაროსთან და უნდა მიეცეს შესაძლებლობა, რომ შენარჩუნოს ოჯახური კავშირები და მეგობრები, და განსაკუთრებით, კავშირი მეუღლესა და შვილებთან.

ასეთი ურთიერთობების გაგრძელებას, შესაძლოა, გადამწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდეს ყველა ზემოთ აღნიშნულისთვის, განსაკუთრებით კი, პატიმრების სოციალური რეაბილიტაციის კონტე-

223 2012 წლის 22 მაისიდან 17 სექტემბრამდე „კარცერში“ მოთავსების 356 შემთხვევა დაფიქსირდა (როგორც წესი, 4 – 5 დღით).
224 როგორც „კარცერში“ მოთავსების რეესტრის ჩანაწერებიდან ირკვევა, პატიმრები სისტემატურად ისჯებოდნენ დისციპლინური საჩუქებით წესების მცირედი დარღვევებისთვისაც კი (მაგალითად, „ხმამაღლა საუბარი“, „ხმაური“, „პირადი ჰიგიენის დაუცველობა“ და სხვა).
225 აღნიშნულ პატიმრებს უფლება აქვთ, რომ აცნობონ ბრალდება იმ ენაზე, რომელიც მათ ენათ, ჰქონდეთ საკმარისი დრო და შესაძლებლობა, რომ მოეზადონ საკუთარი თავის დაცვისთვის, ჰქონდეთ ზეპირი მოსმენა, წარმოდგენილი იქნას ადვოკატის მიერ (მათ შორის, უფასო სამართლებრივი დახმარების უფლება), მოითხოვონ მოწმეთა დაკითხვა და ისარგებლონ თარჯიმნის მომსახურებით. გარდა ამისა, პატიმრებს უნდა მიეცეთ დისციპლინური გადაწყვეტილების ასლი და მისი გასაჩივრება უნდა შეეძლოს სასამართლოში 10 სამუშაო დღის განმავლობაში (გასაჩივრება, რომელსაც არ აქვს შეჩერების ეფექტი).
226 დელეგაციის მიერ გამოკითხულ პატიმართა უმრავლესობამ, რომლებიც ბოლო დროს მოთავსებული იყვნენ „კარცერში“, ზოგადად დაადასტურა, რომ აცნობენ საკუთარი უფლებები დისციპლინური პროცედურის ფარგლებში, მაგრამ გამოითქვა მოსაზრება, რომ ზეპირ მოსმენაში მონაწილეობა და ადვოკატის დაჟინებული მოთხოვნა იქნებოდა მხოლოდ და მხოლოდ „დროის ფუჭად დაკარგვა“ საბოლოო გადაწყვეტილებაზე გავლენის მოხდენის გარეშე.
227 CPT/Inf (2010) 27-ის 115-ე პარაგრაფი იკითხება შემდეგნაირად: წყ-ს რეკომენდაციას, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ გადადგას ნაბიჯები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ პატიმრების დისციპლინურ საკნებში მოთავსება არ გულისხმობს ოჯახის წევრებთან კონტაქტის სრულ აკრძალვას. ნებისმიერი შეზღუდვა ოჯახის წევრებთან კონტაქტისა, როგორც სასჯელის ფორმა, შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში იქნას გამოყენებული, თუ დანაშაული უკავშირდება ასეთ კონტაქტს. აღნიშნული დოკუმენტის 116-ე პარაგრაფში CPT მოუწოდებს საქართველოს ხელისუფლებას, რომ დაწეროს დიდი ხნის წინ მიღებული რეკომენდაცია იმასთან დაკავშირებით, რომ გადაიხედოს ციხის ექიმის როლი დისციპლინურ საკითხებთან დაკავშირებით იმ მიზნით, რომ უზრუნველყოფილი იქნას ის, რომ მათ აღარ მოეთხოვთ პატიმრების დისციპლინურ საკნში განთავსების დამოწმება. ამავდროულად, ყურადღება უნდა მიექცეს ციხის ვეროპულ წესებს (კერძოდ, 43.2-ე წესს) და მე-15 ზოგად მოხსენებაში წყ-ს მიერ გაკეთებულ კომენტარებს (იხილეთ CPT/Inf (2005) 17-ის პარაგრაფი 53.
228 იხილეთ CPT/Inf (2010) 27-ის 108 და 109 პარაგრაფები.

ქსტში. წამყვანი პრინციპი უნდა იყოს გარე სამყაროსთან კონტაქტის ხელშეწყობა და ნახალისება, რაც შეიძლება ხშირად; ნებისმიერი შეზღუდვა ასეთ კონტაქტებზე უნდა ეფუძნებოდეს ექსკლუზიურად უსაფრთხოების მიზანს მოქმედი წესის შესაბამისად ან ხელმისაწვდომ რესურსებთან დაკავშირებულ ინტერესებს.

შესაბამისად, **ნაკვ კვლავაც იმეორებს შემდეგ რეკომენდაციებს:**

- შეიცვალოს მოქმედი შესაბამისი კანონმდებლობა იმ კუთხით, რომ წინასწარ პატიმრობაში მყოფი პატიმრისთვის ვიზიტის სატელეფონო ზარისა და კორესპოდენციის აკრძალვას ადგილი ჰქონდეს იმ შემთხვევაში, როდესაც ამას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება გამოძიებისთვის, საჭიროებდეს ისეთი პირის მიერ დამონებებას, რომელსაც კავშირი არ აქვს საქმესთან და გამოყენება შესაძლებელი იყოს მხოლოდ განსაზღვრული პერიოდით, დასაბუთებასთან ერთად; გარდა ამისა, აკრძალვის შესახებ გადაწყვეტილება ხელისაწვდომი უნდა იყოს შესაბამისი პირისა და მისი ადვოკატისთვის.

- რომ პატიმრობამისჯილი პატიმრების მიერ ვიზიტის უფლებასთან დაკავშირებული კანონმდებლობა შეიცვალოს ზემოთ აღნიშნული შენიშვნების შესაბამისად და მხედველობაში მიღებული იქნას ციხის ევროპული წესების 24.1 წესი²²⁹. თვეში ერთი ვიზიტის უფლება არ არის საკმარისი იმისთვის, რომ პატიმარმა შეძლოს ოჯახთან კარგი ურთიერთობის შენარჩუნება, შესაბამისად ვიზიტების რაოდენობა უნდა გაიზარდოს (მაგალითად კვირაში სულ მცირე ერთი ვიზიტი).

57. კომიტეტი არ აპირებს, აღწეროს დეტალურად ის სიტუაცია, რაც უკავშირდება პატიმრების შესაძლებლობას, რომ გააგზავნონ კონფიდენციალური საჩივრები ციხის გარეთ ხელისუფლების ორგანოებში. საკმარისი იქნება იმის თქმაც, რომ ეს იყო ყველა ასპექტში იდენტური 2010 წლის ვიზიტის შესახებ ანგარიშის 119-ე პარაგრაფში აღწერილ სიტუაციასთან (ანუ, ზოგადად დამაკმაყოფილებელი).²³⁰ თუმცა, 2012 წლის 18 სექტემბერს გამოქვეყნებული ვიდეოების გამო შექმნილი ზოგადი კონტექსტიდან გამომდინარე, **ნაკვ-ს რეკომენდაცია იქნება, რომ გადაიდგას ნაბიჯები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ პატიმრები, რომლებიც იყენებენ საჩივრების პროცედურას, არ იქნან დასჯილი ასეთი საქციელის გამო; გარდა ამისა, ასეთი საჩივრების კონფიდენციალური ხასიათი უნდა იქნას დაცული და პატივი უნდა სცეს ციხის ადმინისტრაციამ.**

58. რაც შეეხება ციხისინსპექციას და მონიტორინგს, სამინისტრომ შეატყობინა **ნაკვ-ს** დელეგაციას, სამინისტროს გეგმების შესახებ, მათ შორის სამინისტროს გენერალური ინსპექტორების პერსონალის მანდატის გაძლიერებისა და რაოდენობის გაზრდის შესახებ (რომელიც უნდა ჩანაცვლებულიყო პირდაპირ საკუთარი ბრძანების საფუძველზე). გარდა ამისა, უნდა გაძლიერებულიყო სასჯელალსრულების დეპარტამენტის საკუთარი მონიტორინგის სამსახური, უფრო ინტენსიური გამხდარიყო მისი გუნდის მუშაობა და განეხორციელებინა წინასწარ შეუთახმებელი ვიზიტი პენიტენციურ დაწესებულებებში.²³¹

რაც შეეხება გარეშე მონიტორინგს, საქართველოს ხელისუფლება მუშაობდა და ეძებდა გზებს იმისთვის, რომ გაეძლიერებინა არსებული საკანონმდებლო ჩარჩო (მათ შორის, სახალხო დამცველის ოფისის პრევენციისა და მონიტორინგის დეპარტამენტი). ჯერ კიდევ არ იყო ცხადი, კონკრეტულად რა ნაბიჯები გადაიდგმებოდა ამ კუთხით.²³²

აღნიშვნას იმსახურებს ისიც, რომ ბატონი სუბარის წინამორბედის მიერ 2012 წლის 16 ოქტომბერს გამოცემული ბრძანების მიხედვით, 51 პირს (მათ შორის, საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები, იურისტები და ჟურნალისტები) მიეცათ უფლება, რომ შესულიყვნენ ციხეში ნებისმიერ დროს, სპეციალური ნებართვის გარეშე, მოენახულებინათ ყველა შენობა და დალაპარაკებოდენ პატიმრებს განცალკევებით. ბატონმა სუბარმა დელეგაციას განუცხადა, რომ სავარაუდოდ, ზემოთ ნახსენები ბრძანება შეიცვლებოდა იმგვარად, რომ გამორიცხული ყოფილიყო მედიის წარმომადგენლები.

229 წესი 24.1: „პატიმარს უნდა ჰქონდეს უფლება, რომ კომუნიკაცია იქონიოს საკუთარ ოჯახთან, სხვა პირებთან და გარეშე ორგანიზაციებთან წარმომადგენლებთან იმ სიხშირით, რაც შესაძლებელია, წერილის, ტელეფონის ან კომუნიკაციის სხვა საშუალებების გამოყენებით და მიიღოს ვიზიტები ამ პირებისგან“.

230 თუმცა, ერთი მნიშვნელოვანი დათქმით: როგორც ეს ცხადი გახდა 2012 წლის 18 სექტემბრის შემდეგ, პატიმრები უიმედოდ უყურებდნენ საჩივრების სისტემას შესაძლო შევიწროების გამო (მათ შორის, ფიზიკური შეურაცხყოფა).

231 რის შესახებაც ტრენინგი დაიწყო 2012 წლის 26 ნოემბერს.

232 თუმცა, ბატონი სუბარის პირადი აზრი იხრებოდა „ომბუდსმენი პლუსი“ მოდელისკენ (ანუ ორგანო, რომელიც შედგება სახალხო დამცველისა და არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლებისგან).

ნპპ ისურვებდა, რომ მიიღოს განახლებული ინფორმაცია ყველა ზემოთ აღნიშნულ გეგმებთან დაკავშირებით.

დანართი I

ნპპ-ს რეკომენდაციების ჩამონათვალი, კომენტარები და ინფორმაციის მოთხოვნა

პატიმართა სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის საქმეების გამოძიება

მოთხოვნილი ინფორმაცია

- იმ პირთა მიერ, რომლებიც თავს მიიჩნევდნენ 2012 წლის 1 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნებამდე ჩადენილი დანაშაულების, არასათანადო მოპყრობის მსხვერპლებად, მთავარი პროკურორის ოფისისთვის წარდგენილი საჩივრების განხილვის პროგრესის შესახებ, რამდენადაც ასეთი საჩივრები ეხება სავარაუდო არასათანადო მოპყრობას იმ პირების მიმართ, რომლებსაც თავისუფლება ჰქონდათ აღკვეთილი (პარაგრაფი 11);

- დროულად, ნებისმიერი ფორმალური გამოძიების შედეგი, რომელიც დაწყებული იქნა მე-11 პარაგრაფში აღნიშნულ საჩივართან დაკავშირებით, მათ შორის, სისხლის სამართლებრივი და / ან დისციპლინური სანქციების გამოყენება (პარაგრაფი 11);

- პირველივე შესაძლებლობისთანავე, რვა სასამართლო ექსპერტიზის მოხსენების ასლები, რომლებიც ჩატარდა გლდანის ციხეში პატიმართა სავარაუდო არასათანადო მოპყრობასთან დაკავშირებით (პარაგრაფი 13);

- განახლებული ინფორმაცია, როგორც გლდანის ციხის პატიმრების არასათანადო მოპყრობის გამოძიებასთან (როგორც ეს ნაჩვენებია 2012 წლის 18 სექტემბერს გამოქვეყნებულ ვიდეოში) ასევე, მე-15 და მე-16 პარაგრაფებში ნახსენებ სხვა საკითხებთან დაკავშირებით არსებული გამოძიების შესახებ (პარაგრაფი 16);

- განახლებული ინფორმაცია იმ ინციდენტის გამოძიებასთან დაკავშირებით, რომელსაც სავარაუდოდ, ადგილი ჰქონდა ქუთაისის 2 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში (მათ შორის, ფაქტებისა და ყველა საგამოძიებო აქტივობის შეჯამება, რაც განხორციელდა დღემდე, ისევე, როგორც - დროულად - გამოძიების შედეგებისა და გამოყენებული ნებისმიერი სისხლის სამართლებრივი თუ დისციპლინური სანქციების შესახებ ინფორმაცია) (პარაგრაფი 17);

- საქართველოს ხელისუფლების მოსაზრება **ნპპ**-ს მიერ მე-18 პარაგრაფში გაკეთებულ კომენტარებთან დაკავშირებით, გლდანის მოვლენების გამოძიებაზე აქცენტის გაკეთებით (პარაგრაფი 18);

- საქართველოს ხელისუფლების მოსაზრება, არასამთარობო ორგანიზაციების შეთავაზებასთან დაკავშირებით პატიმართა მიმართ სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის ფაქტების შესახებ, რომელიც მე-19 პარაგრაფშია ნახსენები (პარაგრაფი 19).

ზომები, რომლებიც გავლენას მოახდენს საქართველოს ციხეების სისტემაზე

რეკომენდაციები

- საქართველოს ხელისუფლებამ, დაგვიანების გარეშე, განხორციელოს შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებები ისე, რომ თითო პატიმარზე განისაზღვროს არანაკლებ 4მ² საცხოვრებელი ფართის სტანდარტი (ტუალეტისათვის გამოყოფილი ადგილის ჩათვლის გარეშე) (25-ე პარაგრაფი);

- გადამწყვეტი ნაბიჯები უნდა იქნას გადადგმული, რათა განვითარდეს აქტივობების პროგრამები ორივე დაწესებულებისთვის და წინასწარ პატიმრობაში მყოფი პირებისთვის. მიზანი უნდა იყოს იმის უზრუნველყოფა, რომ პატიმრებს შეუძლიათ დღის მნიშვნელოვანი ნაწილის გატარება (8 საათი ან მეტი) საკნის გარეთ, სხვადასხვა ტიპის მიზნობრივ საქმიანობაში ჩართულებს (სამუშაო, განათლება და სხვა), რაც მორგებულია პატიმართა თითოეული კატეგორიის საჭიროებებზე (სრულწლოვანი წინასწარ პატიმრობაში მყოფი ან თავსუფლება აღკვეთილი პატიმრები, პატიმრები, რომელთაც მუდმივი პატიმრობა აქვთ მისჯილი, ქალი პატიმრები, არასრულწლოვნები და სხვა). რაც შეეხება კონკრეტულად სამუშაოს, ფუნდამენტური ცვლილებებია საჭირო, რომელიც დაეყრდნობა პატიმართა სამუშაოს წარმართვას მათი რეაბილიტაციისა და რესოციალიზაციის მიმართულებით და არა ფინანსური სარგებელის კუთხით (პარაგრაფი 26).

კომენტარები

- ციხეების გადატვირთულობასთან დაკავშირებული პრობლემა და ციხის მოსახლეობის მუდმივი ზრდავერ გადაიჭრება ყოვლისმომცველი და ხანგრძლივი გზით, გამონაკლისი საშუალებების გამოყენებით, როგორებიცაა ამინისტია და პრეზიდენტის მიერ შეწყალება (პარაგრაფი 22);

- დაგეგმილი მრავლაფეროვანი ღონისძიებების კონტექსტში, რომელიც ნახსენებია 23-ე პარაგრაფში, ყურადღება უნდა გამახვილდეს 2010 წელს საქართველოში განხორციელებული პერიოდული ანგარიშის 47-ე პარაგრაფში აღნიშნულ რეკომენდაციაზე (CPT/Inf (2010) 27) ისევე, როგორც ევროსაბჭოს პრობაციის წესების რეკომენდაცია Rec(2010)1-ზე (პარაგრაფი 23).

მოთხოვნილი ინფორმაცია

- განახლებული ინფორმაცია დაგეგმილი სხვადასხვა ღონისძიებების იმპლემენტაციასთან დაკავშირებით, რაც ნახსენებია 23-ე პარაგრაფში (პარაგრაფი 23);
- დროულად, უფრო დეტალური ინფორმაცია საქართველოს ხელისუფლების გეგმებთან დაკავშირებით ციხის ქონების შესახებ, კერძოდ, მომავალი ლაიტურის ციხესთან დაკავშირებით (ტევადობა, გეგმა, აქტივობები, პერსონალი, ამოქმედების სავარაუდო თარიღი და სხვა) (პარაგრაფი 24);
- საქართველოს ხელისუფლების გეგმა, ბათუმისა და ზუგდიდის მომავალ ციხეებთან დაკავშირებით (პარაგრაფი 24);

სიტუაცია, რომელიც დააფიქსირა ნპკ-ს დელეგაციამ მონახულებულ ციხეებში

წინასწარი შენიშვნები

კომენტარები

- ნპკ-ს წინასწარ, რომ ციხის მოსახლეობის მიმდინარე შემცირება საქართველოს ხელისუფლებას შესაძლებლობას მისცემს, რომ მიაღწიოს წინასწარ პატიმრობაში მყოფი პატიმრების სრულ გამოფენას თავისუფლებათა კვეთილი პატიმრებისგან (იმ ორ დაწესებულებაში, რომელიც მოინახულა კომიტეტმა, და, საჭიროების შემთხვევაში, სხვა დაწესებულებებშიც) ციხის ევროპული წესების 18.8.ა წესისა და საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად (პარაგრაფი 27).

არასათანადო მოპყრობა

რეკომენდაციები

- რეგულარულად დაეგზავნოთ ცალსახა და ნათელი მესიჯები პენიტენციური დაწესებულებების მენეჯმენტსა და პერსონალს იმასთან დაკავშირებით, რომ ყველა ფორმის არასათანადო მოპყრობა პატიმრებთან მიმართებაში, მიუღებელია და დაისჯება შესაბამისად. ამას ასევე ხაზი უნდა გაესვას ციხის პერსონალის დასაწყებ და მიმდინარე ტრენინგებზე (პარაგრაფი 29);

- ყველა პენიტენციური დაწესებულების მენეჯმენტი და პერსონალი საქართველოში უნდა იქნა იმგვარად გადამზადებული, რომ მუდმივად იყოს ფხიზლად და მიიღოს ყველა საჭირო ზომა მათი კომპეტენციის ფარგლებში, რომ აღმოფხვრან და ებრძოლონ ციხის შიგნით ძალადობას და მწვალებლობას. ეს უნდა მოიცავდეს პატიმრის ქცევის მიმდინარე მონიტორინგს (რათა დადგინდეს სავარაუდო მოძალადე და მსხვერპლი), შესაბამის რეპორტირებს ციხის შიგნით ძალადობის დადასტურებულ და საეჭვო საქმეებთან დაკავშირებით და ყველა ინციდენტის გულდასმით გამოძიებას (პარაგრაფი 31).

მოთხოვნილი ინფორმაცია

- 2012 წლისა და 2013 წლის პირველ მეოთხედთან დაკავშირებით:

- წამების ან სხვა ტიპის არასათანადო მოპყრობასთან დაკავშირებული საჩივრების რაოდენობა, რომელიც შევსებულია ციხის პერსონალის წინააღმდეგ;
- ასეთი საჩივრების საფუძველზე დაწყებული სისხლისსამართლებრივი ან დისციპლინური პროცესის რაოდენობა და გამოყენებული სანქციების შესახებ მონაცემები (პარაგრაფი 29);
- იქნა თუ არა რაიმე ზომა მიღებული ქუთაისის ნომერ მეორე საპყრობილის მენეჯმენტის მიერ, მას შემდეგ, რაც ნპკ-ს დელეგაციამ გადასცა მენეჯმენტს პატიმრების შემფოთება ციხის ზოგიერთ ოფიცერთან დაკავშირებით (პარაგრაფი 30).

პატიმრობის პირობები

რეკომენდაციები

- გლდანისა და ქუთაისის N2 სასჯელაღსრულების დაწესებულების პატიმრები განთავსებულ იქნან უფრო ხალვათად დაწესებულებებში, იმგვარად, რომ უზრუნველყოფილი იქნას თითოეული პატიმრისთვის სულ მცირე 4მ² საცხოვრებელი სივრცე რამდენიმე პატიმრიან საკანში; ზედმეტი საწოლები გატანილი იქნას საკნებიდან (პარაგრაფი 33);

- გადაიდგას ნაბიჯები იმისთვის, რომ ჰიგიენური საშუალებების მარაგი ორივე ციხეში შეივსოს, მათ შორის, ქალების თვიურ საჭიროებასთან დაკავშირებული საშუალებები (პარაგრაფი 34);

- მცირე ზომის საწოლები (მრვალი მათგანი 2მ²მცირე ზომისაა), რომლებიც გამოიყენება ორივე ციხეში პატიმრის დროებითი განთავსებისთვის, ამოღებული იქნას ხმარებიდან დაუყოვნებლივ (პარაგრაფი 36);

- გლდანისა და ქუთაისის 2 სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში შესაბამისი ნაბიჯები უნდა გადაიდგას (ისევე, როგორც, საჭიროების შემთხვევაში, საქართველოს ყველა პენიტენციურ დაწესებულებაში) რათა უზრუნველყოფილი იქნას, რომ ყველა პატიმარს აქვს გარეთ ვარჯიშის შესაძლებლობა სულ მცირე დღეში ერთი საათით (პარაგრაფი 37);

- საქართველოს ხელისუფლებამ კიდევ ერთხელ გადახედოს სავარჯიშო ადგილების პროექტის საკითხს ყველა ახლად აშენებული (ან განახლებული) საპატიმრო დაწესებულებისთვის. რამდე-

ნადაც ეს შესაძლებელია, შენობის გარეთ სავარჯიშო მოწყობილობა მოთავსებული უნდა იყოს მიწის ზედაპირის დონეზე და იყოს საკმარისად ფართო იმისთვის, რომ პატიმრებს მიეცეთ შესაძლებლობა, ფიზიკურად დატვირთონ საკუთარი თავი (შემოღობილ სივრცეში სეირნობისგან განსხვავებით). დაუყოვნებლივი ნაბიჯები უნდა იქნას მიღებული იმისთვის, რომ ყველა სავარჯიშო ეზო რაიმე ფორმით იყოს დაცული ცუდი ამინდისგან (პარაგრაფი 37);

- ყველა ახლადამენებული (ან განახლებული) ციხე უნდა აღიჭურვოს სპორტული დარბაზებით (პარაგრაფი 37).

კომენტარები

- **633**-ს სჯერა, რომ გადაიდგმება იმისთვის, რომ აღმოიფხვრას თბილისში (გლდანის) 8 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში არსებული ხარვეზები დაკავების პირობებთან დაკავშირებით (პარაგრაფი 32);

- გლდანის N8 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში და ქუთაისის N2 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში არსებული დიდი მოცულობის აუთვისებელი მიწა, რომელიც მოთავსებულია დაცულ პერიმეტრზე, უნდა გარდაიქმნას სავარჯიშო ეზოებად და სპორტულ დარბაზებად (პარაგრაფი 38).

ჯანდაცვა

რეკომენდაციები

- საქართველოს ხელისუფლებამ და ციხის მენეჯმენტმა მიიღონ ყველა საჭირო ზომა იმისთვის, რომ დაცულნი იყვნენ ციხეში მომუშავე ექიმები და ექთნები გაუმართლებელი მუქარისა და ზენოლისგან (პარაგრაფი 40);

- გადაიდგას დაუყოვნებლივ ნაბიჯები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ:

• ყველანაირი სამედიცინო გამოკვლევა ჩატარდეს მოსმენის გარეშე და თუ შესაბამისი ექიმი აშკარად არ მოითხოვს სხვაგვარად - არასამედიცინო პერსონალის დასწრების გარეშე;

• სამედიცინო დოკუმენტაციის კონფიდენციალურობა მკაცრად კონტროლდებოდეს (პარაგრაფი 45);

- დამატებით, ციხის ჯანდაცვის სამსახურის პერსონალი უნდა მონაწილეობდეს შესაბამის პროფესიული გადამზადების ტრენინგებში და იღებდეს ნათელ/გასაგებ ინსტრუქციებს სამედიცინო ჩანაწერებისა და მათ შინაარსთან დაკავშირებით. კერძოდ, სამედიცინო ჩანაწერი უნდა შეიცავდეს როგორც მინიმუმ შემდეგ ინფორმაციას: (i) იმ განცხადების მონაცემები, რომელიც გააკეთა ისეთმა პირმა, რომელიც ექვემდებარება სამედიცინო გამოკვლევას (მათ შორის, საკუთარი ჯანმრთელობის მდგომარეობის აღწერა თავად ამ პირის მიერ და არასათანადო მოპყრობასთან დაკავშირებით ნებისმიერი ბრალდება), (ii) საფუძვლიან სამედიცინო კვლევაზე დაფუძნებული ობიექტური სამედიცინო დასკვნის სრული მონაცემები (iii) ჯანმრთელობაზე ზრუნვის სპეციალისტის მოსაზრებები (i) და (ii)-ს შესახებ, სადაც მითითებულია ნებისმიერ ბრალდებასა და დადგენილ სამედიცინო დასკვნას შორის თანმიმდევრულობა (პარაგრაფი 45);

- როდესაც ხდება დაზიანებების დაფიქსირება მას შემდეგ, რაც ადგილი ჰქონდა არასათანადო მოპყრობასთან დაკავშირებულ ბრალდებას (ან როცა ბრალდების გარეშე, დაზიანება მიუთითებს არასათანადო მოპყრობაზე), ამის შესახებ დაუყოვნებლივ და სისტემატურად უნდა მოხსენდეს შესაბამის პროკურორს, მიუხედავად შესაბამისი პატიმრის სურვილისა (პარაგრაფი 45);

- მიღებულ იქნას შესაბამისი ზომები გლდანის ციხეში იმ მიზნით, რომ გადაილახოს სირთულე, რაც დაკავშირებულია სპეციალისტების ხელმისაწვდომობასა და ციხის საავადმყოფოში გადაყვანასთან (პარაგრაფი 46);

- ექთნების პერსონალის რესურსი გაძლიერდეს გლდანის ციხეში (პარაგრაფი 46);

- გადაიდგას ნაბიჯები ქუთაისის 2 სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში დამატებითი ექთნების ასაყვანად (პარაგრაფი 47);

- გადაიდგას ნაბიჯები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ 24 საათიანი განაკვეთები შეჩერებული იქნას ქუთაისის ნომერ მეორე დაწესებულებაში და საქართველოს სხვა დაწესებულებებში, სადაც ეს პრობლემა დგას (პარაგრაფი 47);

- გადაიდგას ნაბიჯები იმ მიზნით, რომ ქუთაისის 2 სასჯელაღსრულების დაწესებულების სამედიცინო სამსახურს გამოეყოს შესაბამისი ფართი (პარაგრაფი 48);

- დაცული იქნას სამედიცინო ჩანაწერებისა და სხვა დოკუმენტაციის კონფიდენციალურობა (პარაგრაფი 48);

- გადაიდგას ნაბიჯები იმ სირთულეების აღმოსაფხვრელად, რაც დაკავშირებულია იმ ავადმყოფი პატიმრების გადაყვანასთან, რომლებიც საჭიროებენ ჰოსპიტალიზაციას, გლდანის ციხის საავადმყოფოს გაფართოვებით და/ან ციხის გარეთ საავადმყოფოებში ასეთი პატიმრების გადაყვანით (პარაგრაფი 49);

მოთხოვნილი ინფორმაცია

- 39-ე პარაგრაფში აღნიშნული ჯანდაცვის სხვადასხვა გეგმის განხორციელების პროგრესი (პარაგრაფი 39).

- წპკ-ს მანდატთან დაკავშირებული სხვა საკითხები

რეკომენდაციები

- საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა გადადგას შესაბამისი ნაბიჯები ციხის პერსონალის და-კომპლექტების დონის გაუმჯობესებისთვის (პარაგრაფი 50);

- შესაბამისი ცვლილებები უნდა განხორციელდეს კანონმდებლობაში იმ მიზნით, რომ წინასწარ პატიმრობაში მყოფი პირებისთვის ვიზიტების, სატელეფონო ზარების ან კორესპოდენციის სხვა საშუალებების აკრძალვა ეფუძნებოდეს გამოძიების არსებით საჭიროებებს, მიუკერძოებელი მხარის დამონმებას, გამოიყენებოდეს მხოლოდ განსაზღვრული ვადით; გარდა ამისა, აკრძალვის შესახებ გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომი უნდა იყოს შესაბამისი პატიმრისა და მისი ადვოკატისთვის (პარაგრაფი 56);

- კანონმდებლობა ვიზიტებზე თავისუფლებააღკვეთილი პირების უფლებასთან დაკავშირებით უნდა შეიცვალოს იმგვარად, როგორც ეს მითითებულია 56-ე პარაგრაფში, მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული ციხის შესახებ ევროპული წესების 24.1 წესი. თვეში ერთი ვიზიტის უფლება არ არის საკმარისი იმისთვის, რომ პატიმარმა შენარჩუნოს ოჯახთან კარგი ურთიერთობა, შესაბამისად, უნდა გაიზარდოს (მაგალითად, სულ მცირე, კვირაში ერთი ვიზიტი) (პარაგრაფი 56);

- უნდა გადაიდგას ნაბიჯები იმის უზრუნველსაყოფად, რომ პატიმრები, რომლებიც იყენებენ გასაჩივრების უფლებას, ამის გამო არ იქნან დასჯილები; გარდა ამისა, ასეთი საჩივრების კონფიდენციალობა უნდა იქნას დაცული ციხის ადმინისტრაციის მიერ (პარაგრაფი 57).

კომენტარები

- საქართველოს ხელისუფლებას მოეუწოდებთ, რომ განიხილონ ზომების მიღება ქალი პერსონალის გაზრდასთან დაკავშირებით საქართველოს ციხეების სისტემაში; კერძოდ, შერეული სქესის პერსონალი უნდა იქნას უზრუნველყოფილი არასრულწლოვნების დანესებულებებში. გარდა ამისა, აუცილებელია, რომ ნებისმიერ განყოფილებაში, სადაც მოთავსებულია ქალი პატიმარი, იყოს საკმარისი რაოდენობის მდებარეობი სქესის პერსონალი მუდმივად (პარაგრაფი 52);

- გლდანის ციხის მენეჯმენტი და პერსონალი მუდმივად მზად უნდა იყოს და მომართული იყოს იმისთვის, რომ ჩაერიოს როდესაც კი ეს საჭიროა იმ მიზნით, რომ უზრუნველყოს დისციპლინისა და წესრიგის დაცვა დანესებულებაში და დაიცვას როგორც პატიმრების, ასევე ციხის თანამშრომლების უფლებები (პარაგრაფი 53);

- 2010 წლის ვიზიტის შესახებ ანგარიშის 115-ე და 116-ე პარაგრაფებში აღნიშნული რეკომენდაციები დისციპლინურ საკნებში მოთავსებული პატიმრის გარე სამყაროსთან ურთიერთობასთან დაკავშირებით, და ციხის ექიმის როლი დისციპლინურ პროცესებში, რჩება სრულად გამოსაყენებელი (პარაგრაფი 54).

მოთხოვნილი ინფორმაცია

- ციხის დირექტორების აუცილებელ უნარებთან, თვისებებთან და გამოცდილებასთან დაკავშირებით საქართველოს ხელისუფლების მოსაზრება (პარაგრაფი 51);

- ციხის თანამშრომლების მიერ უნიფორმის ტარებასთან დაკავშირებული საკითხის დაზუსტება (პარაგრაფი 52);

- განახლებული ინფორმაცია სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს გეგმების შესახებ ციხის ინსპექტირებისა და მონიტორინგის მექანიზმის შესახებ (პარაგრაფი 58).

დანართი II

ეროვნული ხელისუფლების იმ ორგანოების ჩამონათვალი, რომელთანაც წპკ-ს დელეგაციას ჰქონდა კონსულტაციები

იუსტიციის სამინისტრო

ქალბატონი თეა ნულუკიანი   მინისტრი

სასჯელალსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტრო

ბატონი სოზარ სუბარი   მინისტრი

ქალბატონი სოფო ჯაფარიძე   მინისტრის მოადგილე

ქალბატონი მაია (ზოია) ხასია   სასჯელალსრულების დეპარტამენტის უფროსი

ქალბატონი ნათია ლანდია   სამედიცინო

ბატონი გიგი ხოჯევანიშვილი   დეპარტამენტის უფროსი

ბატონი გიგი ხოჯევანიშვილი   საერთაშორისო

ბატონი გიგი ხოჯევანიშვილი   ურთიერთობების

ბატონი გიგი ხოჯევანიშვილი   დეპარტამენტის უფროსი

ბატონი ლაშა ჩახავა

ნკპ-ს საკონტაქტო პირი,
უფროსი სპეციალისტი
პროტოკოლის საკითხებში
საერთაშორისო
ურთიერთობების
დეპარტამენტი

პარლამენტი

ქალბატონი ეკა ბესელია

თავმჯდომარე, ადამიანის
უფლებებისა და
სამოქალაქო ინტეგრაციის
კომიტეტი

ბატონი გედევან ფოფხაძე

თავმჯდომარის მოადგილე,
ადამიანის უფლებებისა და
სამოქალაქო ინტეგრაციის
კომიტეტი

ქალბატონი ჩიორა თაქთაქიშვილი

თავმჯდომარის მოადგილე,
ადამიანის უფლებებისა და
სამოქალაქო ინტეგრაციის
კომიტეტი

მთავარი პროკურორის ოფისი

ბატონი არჩილ კბილაშვილი

მთავარი პროკურორი

სახალხო დამცველის ოფისი

ქალბატონი ტატა ხუნწარია

მოქმედი სახალხო
დამცველი

ქალბატონი ნათია იმნაძე

სპეციალური პრევენციის
ჯგუფის ხელმძღვანელი

საკონტაქტო ინფორმაცია:
წამების პრევენციის კომიტეტის სამდივნო
ევროპის საბჭო
F-67075 სტრასბურგი CEDEX
საფრანგეთი
ვებგვერდი: www.cpt.coe.int
ელექტრონული ფოსტა: cptdoc@coe.int
ტელ.: +33 (0)3 88 41 39 39
ფაქსი: +33 (0)3 88 41 27 72

სტრასბურგი, დეკემბერი, 2013 წელი
ფოტო გარეკანზე: © CICR / FEDELE, Cristina

Human Rights in Prisons and Other Closed Institutions

ადამიანის უფლებები ციხეებსა და დახურული ტიპის სხვა დაწესებულებებში

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

წამების პრევენციის კომიტეტის ანგარიშითა წინამდებარე კრებული საქართველოში ვიზიტების შესახებ წარმოადგენს არაოფიციალურ თარგმანს. იგი გამოიცა ევროკავშირისა და ევროპის საბჭოს ერთობლივი პროგრამის- „ადამიანის უფლებები ციხეებსა და დახურული ტიპის სხვა დაწესებულებებში“-ფარგლებში.

Present publication of CPT reports on its visits to Georgia is an unofficial translation, published in the framework of the European Union/Council of Europe Joint Programme “Human Rights in Prisons and Other Closed Institutions”